МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Елабужский институт (филиал)
Факультет филологии и истории

УТВЕРЖДАЮ
Директор Елабужского института КФУ
Мерзон Е.Е.
"___" ______________ 20___ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Родной язык Б1.О.09.01.02

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Год начала обучения по образовательной программе: 2019
Автор(ы): Камаева Р.Б. , Хайруллина А.С.
Рецензент(ы): Ахатова Зифа Фаритовна

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Даутов Г. Ф.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 20__г.
Учебно-методическая комиссия Елабужского института КФУ (Факультет филологии и истории):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 20__г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения образовательной программы

2. Место дисциплины в структуре основной профессиональной образовательной программы высшего образования

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

4.2. Содержание дисциплины

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

6.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования в процессе освоения образовательной программы и форм контроля их освоения

6.2. Описание показателей и критериев оценивания компетенций на различных этапах их формирования, описание шкал оценивания

6.3. Типовые контрольные задания или иные материалы, необходимые для оценки знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций в процессе освоения образовательной программы

6.4. Методические материалы, определяющие процедуры оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций

7. Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

7.1. Основная литература

7.2. Дополнительная литература

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

12. Средства адаптации преподавания дисциплины к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, д.н. (доцент) Камаева Р.Б. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории) ; доцент, к.н. Хайруллина А.С. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории), AlSHajrullina@kpfu.ru

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения образовательной программы

Выпускник, освоивший дисциплину, должен обладать следующими компетенциями:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК - 1	Способен формировать у обучающихся систему знаний об основных этапах развития родного языка и литературы с древности до наших дней
ПК - 5	Способен формировать у обучающихся умения применять филологические знания в профессиональной и общественной деятельности межэтническом и межкультурном общении.

Выпускник, освоивший дисциплину:

Должен знать:

- родной язык в его литературной форме и диалектном разнообразии;
- систему и структуру родного языка, роль родного языка в современном обществе;
- особенности лексических единиц родного языка, законы их функционирования;
- фонетическую и грамматическую систему, словарный состав, стилистические особенности родного языка.

Должен уметь:

- описывать семантику лексических единиц родного языка;
- давать лексическую характеристику словам родного языка;
- анализировать языковые единицы языка и их разновидности;
- выполнять лексический анализ;
- излагать свои мысли на родном языке в письменной и устной формах;

Должен владеть:

- терминологическим аппаратом, необходимым для понимания научных и теоретических трудов по лексикологии татарского языка;
- работы с учебной, научной и справочной литературой;
- литературными нормами родного языка;
- методикой лексического разбора языкового явления.

Должен демонстрировать способность и готовность:

-способность формировать у обучающихся систему знаний об основных этапах развития родного языка и литературы с древности до наших дней

-способность формировать у обучающихся умения применять филологические знания в профессиональной и общественной деятельности межэтническом и межкультурном общении.

2. Место дисциплины в структуре основной профессиональной образовательной программы высшего образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.О.09.01.02 Дисциплины (модули)" основной профессиональной образовательной программы 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной язык и литература, иностранный язык)" и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 1, 2, 3 курсах в 2, 3, 4, 5, 6 семестрах.

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость дисциплины составляет 14 зачетных(ые) единиц(ы) на 504 часа(ов).

Контактная работа - 212 часа(ов), в том числе лекции - 96 часа(ов), практические занятия - 116 часа(ов), лабораторные работы - 0 часа(ов), контроль самостоятельной работы - 0 часа(ов).

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Самостоятельная работа - 184 часа(ов).

Контроль (зачёт / экзамен) - 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен во 2 семестре; экзамен в 3 семестре; зачет в 4 семестре; зачет в 5 семестре; экзамен в 6 семестре.

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1 Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика.	2	2	0	0	2
2.	Тема 2. Татар теленең авазлар системасы.	2	6	6	0	2
3.	Тема 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре.	2	8	8	0	4
4.	Тема 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы.	2	6	8	0	4
5.	Тема 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе	2	6	6	0	4
6.	Тема 6. Лексикология. Аның тармаклары.	3	2	0	0	6
7.	Тема 7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия.	3	4	4	0	6
8.	Тема 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология.	3	4	6	0	6
9.	Тема 9. Фразеология.	3	2	4	0	6
10.	Тема 10. Ономастика.	3	2	2	0	6
11.	Тема 11. Лексикография.	3	2	4	0	6
12.	Тема 12. Сүзъясалышы һәм аның тел белемендә тоткан урыны.	4	2	4	0	6
13.	Тема 13. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны.	4	4	4	0	8
14.	Тема 14. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы.	4	4	4	0	8
15.	Тема 15. Татар телендә сүз ясалу ысуллары.	4	4	4	0	8
16.	Тема 16. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы.	4	2	4	0	6
17.	Тема 17. Морфология. Татар телендә сүз төркемнәре. Сүзләрне төркемләү мәсъәләсе.	5	2	2	0	6
18.	Тема 18. Мөстәкыйль сүз төркемнәре: исем, сыйфат, рәвеш, алмашлык, сан, фигыль. Сыйфат һәм аның үзенчәлекләре. Татар телендә рәвеш һәм аның үзенчәлекләре. Саннар һәм аларның төркемчәләре. Алмашлыкларның семантик һәм грамматик төркемчәләре.	5	4	4	0	10
19.	Тема 19. Исемләшү. Исемнән башка сүз төркемнәренең килеш һәм тартым белән төрләнеше.	5	2	4	0	4
20.	Тема 20. Затланышлы фигыльләр. Затланышсыз фигыльләр. Татар телендә ярдәмче фигыльләр.	5	2	4	0	4

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
21.	Тема 21. Модаль мәгънәләрне белдерә торган фигыль формалары.	5	2	2	0	4
22.	Тема 22. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр.	5	2	2	0	4
23.	Тема 23. Бәйләгеч сүз төркемнәре.	5	2	2	0	4
24.	Тема 24. Синтаксиска караган гомуми мәсьәләләр. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше.	6	2	4	0	8
25.	Тема 25. Сүзтезмә.	6	2	4	0	
26.	Тема 26. Җөмләнең иярчен кисәкләре. Аныклагыч һәм җөмләнең модаль кисәкләре.	6	4	4	0	10
27.	Тема 27. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган иярчен кисәкләр.	6	2	4	0	10
28.	Тема 28. Кушма җөмлә синтаксисы. Тезмә кушма җөмлә. Иярченле кушма җөмлә.	6	4	4	0	10
29.	Тема 29. Иярчен җөмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү. Ия һәм хәбәр җөмләләр. Тәмамлык һәм аергыч җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен хәл җөмләләр. Максат, шарт, кире җөмләләр.	6	2	4	0	10
30.	Тема 30. Катлаулы кушма җөмлә. Текст синтаксисы. Тезем. Чит сөйләмле текст.Татар пунктуациясенең фәнни нигезләре.	6	4	4	0	12
	Итого		96	116	0	184

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика.

Фонетиканың өйрәнү объекты һәм предметы. Татар теле фонетикасын өйрәнүнең кыскача тарихы. Фонетист галимнәр һәм татар теле фонетикасына өлеш керткән шәхесләр. Авазлар турында төшенчә. Сөйләм авазларын өч аспектта өйрәнү.Авазларны акустик яктан өйрәнү.Авазларны биологик аспекттан чыгып өйрәнү. Авазларны иҗтимагый аспекттан чыгып өйрәнү.

Тема 2. Татар теленең авазлар системасы.

Сөйләм аппараты. Аваз артикуляциясе. Авазларны төркемләү. Сузык һәм тартык авазлар. Сузык авазларның составы. Сузык авазларга характеристика. Тартык авазларны төркемләү. Тартык авазларга характеристика. Сөйләмнең фонетик кисәкләргә бүленеше. Иҗек. Басым. Интонация.Татар теле консонантизмы. Авазларның характеристикалары.

Тема 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре.

Сөйләм агышында аваз үзгәрешләре. Авазларның позицион үзгәрешләре. Протеза, эпентеза, редукөия Авазларның комбинатор үзгәрешләре. Ассимиляция. Аккомодация. Диссимиляция. Сингармонизм: рәт гармониясе, ирен гармониясе. Аларның татар сөйләмендә үзенчәлекләре. Диэреза, гаплология, метатеза, элизия. Авазларның чиратлашуы.

Тема 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы.

Татар телендә басым, аның төрләре. Сүз басымы. Басымлы, басымсыз иҗек. Интонация һәм аның компонентлары. Аларның сөйләмдәге роле. Басымның соңгы иҗеккә төшмәгән очраклар. Төп һәм өстәмә басым. Проклиза һәм энклиза, сандхи очракларда басым куелышы.Логик басым. Синтагма басымы.мелодика, интенсивлык, озынлык, темп.

Тема 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе

Орфоэпия. Орфоэпия турында төшенчә.Татар теленең орфоэпик нормалары. Сузыкларның дөрес әйтелеше. Тартыкларның дөрес әйтелеше. Рус теленнән һәм башка телләрдән кергән сүзләрнең әйтелеше. Графика. Татар халкында язу тарихы. Орфография. Орфографиянең төп принциплары (фонетик, морфологик, тарихи-традицион, график). Орфографик нормалар.

Тема 6. Лексикология. Аның тармаклары.

Татар лексикологиясе фәне. Аның өйрәнү предметы, бурычлары һәм тарихы. Сүзнең төп билгеләре. Сүз һәм предмет. Сүз һәм төшенчә. Сүзнең мәгънәләре. Лексикологиянең тармаклары буларак семасиология, фразеология, лексикография, этимология, диалектология, ономастика,топонимика, антропонимика, зоонимика, гидронимика һ.б.

Тема 7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия.

Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия.

Метафора, синекдоха, метонимия, функция буенча күчеш, табу һәм эвфемизмнар. Синонимнар (лексик һәм грамматик синонимнар; идеографик, стилистик, абсолют, контекстуаль синонимнар), синонимик рәт, антонимнар һәм омонимнар, аларның төрләре, барлыкка килү юллары, сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы рольләре.

Тема 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология.

Килеп чыгышы ягыннан татар теленең лексикасы. Татар телендә алынмалар (рус, рус теле аша кергән, гарәп, фин-угор алынмалары). Татар телендә тоткан урыны. Телнең чисталыгына йогынтысы. Кулланылыш дәрәҗәсе ягыннан татар теленең лексикасы. Пассив һәм актив лексика. Тарихи сүзләр, архаизмнар һәм неологизмнар. Аларның төрләре. Хәзерге заманда кулланылышы. Искергән сүзләрнең стилистик вазифалары

Тема 9. Фразеология.

Татар фразеологиясе. Татар фразеологиясе өлкәсендә эшләүче галимнәр. Фразеологизмнарны төркемләү (компонентларының берләшү дәрәҗәсе буенча, компонентларының составы буенча,мәгънәләре буенча төркемнәргә бүлү). Фразеологик синонимнар, фразеологик антонимнар.Фразеологик берәмлекләрнең матур әдәбиятта кулланылышы, тәрҗемә итү үзенчәлекләре.

Тема 10. Ономастика.

Ономастика. Топонимика һәм антропонимика..Лексик-семантик яктан топонимнарның төркемнәре (зооним, гидроним, ойконим һ.б.)(. Кеше исемнәренең килеп чыгышы (Г.Ф.Саттаров хезмәтләре). Кушаматлар. Псевдонимнар. Татар исемнәренә башка телләрнең йогынтысы. Поэтик ономастика (матур әдәбиятта кулланылган ялгызлык исемнәре).

Тема 11. Лексикография.

Татар лексикографиясе. Сүзлекләрнең төрләре. Энциклопедик һәм филологик сүзлекләр. Бер телле, ике телле һәм күп телле сүзлекләр. аңлатмалы, тарихи, тулы, кыскача, әдәби тел, диалектологик, фразеологик, терминологик, орфографик, орфоэпик, язучылар теле, синонимик, антонимик һ.б. Аңлатмалы сүзлекләр төзү тарихы.

Тема 12. Сүзъясалышы һәм аның тел белемендә тоткан урыны.

Сузьясалышы фәне, аның өйрәнү предметы һәм бурычлары: Озак вакытлар сүз ясалышы морфологиянең бер бүлеге буларак өйрәнелеп килде. Хәзерге вакытта исә сүз ясалышының аерым тел белеме тармагы булуы һәм аны мөстәкыйль өйрәнү кирәклеге дәлилләнә. Бу фикерләрне кире какмастан, татар телендә сүз ясалышының морфология белән бик күп уртак яклары булуын истә тотарга кирәк дип саныйбыз.

Татар телендә сүз ясалышының күп төрле ысуллары бар, һәм алар һәркайсы тел белеменең аерым тармагы белән бәйләнештә тора.

Тема 13. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны.

Морфемалар, аларның төрләре. Сүзнең мәгънәгә ия иң кечкенә берәмлеге буларак морфема. Аның төрләре: тамыр, кушымчалар. Кушымчаларның төрләре: сүз ясагыч һәм грамматик кушымчалар (форма ясагыч һәм сүзбәйләгеч кушымчалар). Үле кушымчалар. Сүз ясагыч кушымчаларның төрләре: исем, сыйфат, рәвеш, фигыль, алмашлык ясаучы кушымчалар. Форма ясагыч кушымчалар: исемдә сан, фигыльдә заман, юнәлеш, дәрәҗә, барлык-юклык кушымчалар.

Сүзбәйләгеч кушымчалар: исемнәрдә тартым, килеш, фигыльләрдә зат-сан кушымчалары.

Тема 14. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы.

Сүзнең грамматик һәм формаль күрсәткечләреннән башка булган өлеше - сүз ясалышы структурасын тәшкил итә. Нигезгә өстәлгән яки кушылган барлык нәрсә морфологик күрсәткечләр булып тора һәм ул морфологиядә өйрәнелә. Морфология һәм сүз ясалышы структуралары арасында тигезлек билгесе куеп булмый. Сүзнең грамматик һәм формаль күрсәткечләреннән башка булган өлеше - сүз ясалышы структурасын тәшкил итә.

Тема 15. Татар телендә сүз ясалу ысуллары.

Телдә сүз ясалу ысуллары бер генә төрле түгел. Татар теленең академик грамматикасында сүз ясалуның сигез төрле ысулын билгелиләр. Әлеге ысулларны икегә аералар:

- грамматик ысуллар;

- грамматик булмаган ысуллар.

Грамматик юл белән сүз ясалышының морфология, шулай ук синтаксис белән тыгыз мөнәсәбәттә булуы һәм аларны үзара бәйләнештә өйрәнү зарурлыгы түбәндәгеләр белән аңлатыла.

Тема 16. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы.

Фонетик ысул белән суз ясалышы. Бу ысул белән сүзләр ясалышына телчеләрдән беренче булып Г.Алпаров игътибар итә. Фонетик сүзьясалышына шулай ук Ф.С.Фасеев һәм К.С.Сабиров та тукталалар. Татар телендә фонетик ысул белән сүзьясалышының түбәндәге алымнары бар:

1) аваз яки авазлар төшеп калу;

2) авазның яки авазларның чиратлашуы;

3) нигезнең палатальләшүе (нечкәрүе);

4) басым күчү.

Тема 17. Морфология. Татар телендә сүз төркемнәре. Сүзләрне төркемләү мәсъәләсе.

Морфология фәне. Аның өйрәнү предметы һәм бурычлары.

Морфологиянең тел белеменең башка тармаклары белән бәйләнеше. Грамматик категория турында төшенчә, грамматик мәгънә, грамматик форма.

Татар телендә сүзләрне төркемләү принциплары: лексик-семантик, морфологик һәм синтаксик принциплар.

Татар телендә сүз төркемнәре.Сүз төркемнәренең үзара мөнәсәбәте. Исем- сыйфат мөнәсәбәте, сыйфат-рәвеш мөнәсәбәте.

Тема 18. Мөстәкыйль сүз төркемнәре: исем, сыйфат, рэвеш, алмашлык, сан, фигыль. Сыйфат һәм аның үзенчәлекләре. Татар телендә рәвеш һәм аның үзенчәлекләре. Саннар һәм аларның төркемчәләре. Алмашлыкларның семантик һәм грамматик төркемчәләре.

Татар телендэ мостэкыйль суз торкемнэре: исем, сыйфат, сан, алмашлык, фигыль, рэвеш.Сыйфатларның семантик төркемчәләре, исемләшүе, дәрәҗә формалары. Лексик-грамматик мәгънәсе буенча татар телендәге сыйфат предметның билгесен белдерә. Билгене белдерү мәгънәсе сыйфатларны башка сүз төркемнәреннән аерып тора. Аңа кеше һәм хайван, кош-кортларга хас булган тышкы һәм эчке билгеләрне белдерә торган сүзләр, урын-араны, күләм һәм форманы, төс һәм тәмне, урынга һәм вакытка мөнәсәбәттән килеп чыккан билгене, үтәүчедән аерылган эш-хәрәкәткә бәйле һ.б. билгеләрне белдергән сүзләр керә. Морфологик яктан сыйфатлар татар телендә төрләнмәүләре белән аерылып тора, ягъни аларга хас булган грамматик категорияләр юк. Предметларның саф билгесен белдерә торган асыл сыйфатларның төрле дәрәҗә формалары була. Синтаксик яктан караганда, сыйфатлар, җөмләдә исемне ачыклап, аергыч булалар.

Рәвешләр лексик-грамматик мәгънәсе буенча эш-хәлнең яки билгенең билгесен белдерә. Морфологик яктан татар телендәге рәвешләр - төрләнми торган сүз төркеме, аның грамматик категорияләре юк. Тик кайбер рәвешләр чагыштыру яки артыклык дәрәҗәсендә кулланыла. Синтаксик яктан караганда, рәвешләр, сыйфат белән рәвешләрне ачыклап килә һәм җөмләдә төрле хәлләр булып килә. Рәвешләр, җөмлә ахырында килеп, хәбәр дә була. Кайбер рәвешләр исем белән бәйләнешкә керә ала һәм җөмләдә аергыч була.

Тема 19. Исемләшү. Исемнән башка сүз төркемнәренең килеш һәм тартым белән төрләнеше.

Исемләшү - үзлегеннән төрләнми торган сүз төркемнәренә хас күренеш. Исемләшү сыйфатлар, рәвешләр, саннар, кайбер алмашлыклар, сыйфат фигыльләр ачыклаган исем җөмлә эчендә кулланылмаса, яки әлеге сүз төркемнәре урыннарын алышса күзәтелә:

Телебездә исемнәрне ачыклап килә торган һәм үзлегеннән төрләнми торган сүз төркемнәре җөмләдә исемнән башка кулланыла ала. Бу исемләшү дип атала.

Тема 20. Затланышлы фигыльләр. Затланышсыз фигыльләр. Татар телендә ярдәмче фигыльләр.

Фигыль. Затланышлы һәм затланышсыз фигыльләр.

Фигыльнең башлангыч формасы. Фигыль нең лексик-грамматик һәм лексик-семантик төркемнәре. Мөстәкыйль мәгънәле һәм ярдәмче фигыльләр.

Фигыльнең грамматик категорияләре: зат категориясе, наклонение категориясе, заман категориясе. Затланышлы фигыль формалары: хикәя фигыль, боерык фигыль, теләк фигыль, шарт фигыль. Юнәлеш категориясе:

төп юнәлеш, кайтым юнәлеше, уртаклык юнәлеше, йөкләтү юнәлеше, төшем юнәлеше. Дәрәҗә категориясе.

Татар телендә ярдәмче фигыльләр шактый күп һәм алар бик актив кулланыла. Без аларны берничә төркемгә бүлеп карый алабыз.

1. Фигыльләр ясый торган ярдәмче фигыльләр - кал, ит, кыл, бул һ.б. сүзләр.

2. Фигыль дәрәҗәләренең аналитик формаларын барлыкка китерә торган ярдәмче фигыльләр. Бу фигыльләр мөстәкыйль мәгънәле сүзләр буларак та кулланыла.

3. Мөстәкыйль мәгънәсе булмаган, ярдәмче буларак кына кулланыла торган фигыльләр.

1. Затланышсыз фигыльләргә гомуми характеристика. Сыйфат фигыль.

2. Рәвеш (хәл Исем фигыль - үтәүче заттан аерылган эш-хәрәкәтнең атамасын (исемен) белдерә торган затланышсыз фигыль формасы.

Рәвеш фигыль - эш-хәрәкәтнең үтәлү формасы яки вакыты буенча билгесен

Сыйфат фигыль. Сыйфат фигыль, рәвеш (хәл) фигыль, исем фигыль һәм инфинитив затланышсыз фигыльләр дип атала. Аларның барысына да хас булган уртак билгеләр бар. Мәктәп программасы буенча затланышсыз фигыльләрне дә төркемчәгә кертеп өйрәнәләр. Сыйфат фигыль Сыйфат фигыльләр эш-хәлне предметның билгесе итеп белдерә.

Тема 21. Модаль мәгънәләрне белдерә торган фигыль формалары.

Бу фигыльләр сөйләүченең чынбарлыкка төрле мөнәсәбәтен белдерә. Алар теләк, ният, ихтималлык, мөмкинлек, мөмкин түгеллек, тиешлек һ.б.

1. Теләкне белдерә, бер составлы җөмләдә хәбәр булып килә.

2. Теләк мәгънәсен белдереп, бер составлы җөмләдә хәбәр була, составындагы тартым кушымчасы үтәүче затка күрсәтә.

3. Ният итү, карар кылу мәгъәсендә килә, зат-сан кушымчасы ярдәмче фигыльдә була.

4. Мәҗбүрилек, кирәклек, үкенү, карар кылу, үткәнгә караган ният мәгънәләрен белдерә.

Тема 22. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр.

Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр. Аваз ияртемнәре татар теленең сүзлек составында шактый зур урын алып тора Бу сүзләр эмоциональ-экспрессив лексикага карый. Аваз ияртемнәре соңгы елларда мөстәкыйль сүз төркемнәренә кертеп өйрәнелә башлады. Алар арасында тормыштагы төрле әйберләргә охшатып ясалган түбәндәге сүзләр бар: а) предмет хәрәкәте тавышына; ә) кеше хәрәкәте тавышына; б) хайван һәм кош-корт тавышына; в) техника тавышына; г) табигать күренешләре тавышларына. Морфологик яктан бу сүз төркеме төрләнмәве белән аерылып тора. Синтаксик яктан алар, фигыльләрне ачыклап килеп, төрле җөмлә кисәкләре була. Аваз ияртемнәре ике төрле була: тавыш тасвирлары һәм образ тасвирлары.

Тема 23. Бәйләгеч сүз төркемнәре.

Бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр. Бәйлекләр белән теркәгечләр бәйләгеч сүз төркемнәре дип йөртелә, чөнки алар сүзләрне яки җөмләләрне бәйли. Алар мөстәкыйль сүз төркемнәреннән бик нык аерылып тора. Бәйлек белән теркәгечләрнең атау функциясе юк. Бу сүзләрнең лексик мәгънәсе дә юк. Бәйлек белән теркәгечләргә морфологик категорияләр хас түгел, алар төрләнмиләр. Бу сүзләр үзләре генә җөмлә кисәге дә булмый (теркәгеч сүзләрдән башкалары). Бәйлек белән бәйлек сүзләр җөмлә кисәкләре составында килә

Тема 24. Синтаксиска караган гомуми мәсьәләләр. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше.

Синтаксис һәм логика фәннәре арасында, сөйләм һәм фикерләү арасында мөнәсәбәт. Сөйләм һәм фикерләүнең төп берәмлекләре буларак җөмлә һәм хөкемләү. Алар арасында мөнәсәбәт. Җөмлә кисәкләре һәм хөкемләү кисәкләре арасында мөнәсәбәт: субъект, предикат, бәйләү (связь), объект, атрибут төшенчәләре һәм ия, хәбәр, тәмамлык, аергыч, хәл, аныклагач төшенчәләре. Субъект белән ия, үтәүче белән предикат, хәбәр белән процесс арасында мөнәсәбәт.

Синтаксис һәм аның төп өйрәнү объекты сөйләм төзелеше. Сөйләм, фикер, чынбарлык, сөйләүче, тыңлаучы төшенчәләренә аңлатма. Сөйләмнең төп үзенчәлекләре ? хәбәрлек (сөйләм эчтәлегенең чынбарлыкка мөнәсәбәте), модальлек (тыңлаучының чынбарлыкка һәм башка синтаксик төшенчәләргә мөнәсәбәте).

Сөйләм берәмлекләре: текст, гади җөмлә, кушма җөмлә, сүзтезмә, сүз, җөмлә кисәге. Шуларның ук синтаксик берәмлекләр дип аталуы.

Синтаксис фәнендә төрле юнәлешләр: логик (универсаль), семантик, формаль синтаксислар. Коммуникатив синтаксис. Контрастив синтаксис. Грамматик синтаксис. Грамматик синтаксисның төп бүлекләре: гади җөмлә синтаксисы, кушма җөмлә синтаксисы, текст синтаксисы. Сүзтезмә синтаксисының җөмлә синтаксисы эчендә генә карала алуы.

Җөмләгә билгеләмә. Җөмләнең төп үзенчәлеге булган хәбәрлек һәм модальлекнең белдерелүе

Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Ияртүле бәйләнеш нәтиҗәсе буларак тезүле бәйләнеш. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар.

Ияртүле бәйләнешнең җөмлә оештырудагы рольләре буенча төрләре. Җөмлә барлыкка китерүче бәйләнеш буларак хәбәрлекле мөнәсәбәт. Җөмләне җәенкеләндерүче бәйләнеш буларак тәгәлләүле (ачыклаулы) һәм аныклаулы мөнәсәбәт. Хәбәрлекле мөнәсәбәтне белдерүче чаралар. Тәгәлләүле мөнәсәбәтне белдерүче чаралар. Аныклаулы мөнәсәбәтне белдерүче чаралар.

Ияртүле бәйләнешнең традицион бүленеше: ярашу, башкарылу, янәшәлек.

Сүзләр бәйләнешен өйрәнү тәртибе: сүзтезмәләргә аерып һәм җөмләне кисәкләргә бүлеп өйрәнү

Тема 25. Сүзтезмә.

Тәгәлләүле мөнәсәбәткә нигезләнеп төзелгән синтаксик берәмлек буларак сүзтезмә. Сүзтезмәләрне өйрәнү тарихы. Сүзтезмәләрнең сүз белән охшаш яклары һәм аермалары. Сүзтезмәләрнең җөмлә белән мөнәсәбәте. Сүзтезмәләрне төркемләү принциплары.

Сүз бәйләнешенең характерыннан чыгып караганда, сүзтезмәләрнең төрләре: ирекле һәм тотрыклы сүзтезмәләр. Аларның бер-берсенә охшаш һәм аермалы яклары.

Гади сүзтезмәләр. Катлаулы сүзтезмәләр һәм аларның типик төрләре.

Сүзтезмәләрне өйрәнүдән максат. Өйрәнү максатыннан чыгып, сүзтезмәләрне төркемләү.

Сүзтезмәләрне ияртүче кисәктән чыгып төркемләү.

Исем сүзтезмәләр. Иярүче кисәккә карап, исем сүзтезмәләрнең төп төрләре: исемле исем сүзтезмә, фигыльле исем сүзтезмә, сыйфатлы исем сүзтезмә, санлы исем сүзтезмә һәм аларның төп үзенчәлекләре.

Фигыль сүзтезмәләр. Иярүче кисәкнең кайсы сүз төркеменнән булуына карап, фигыль сүзтезмәләрнең күбрәк очрый торган төркемнәре: исемле фигыль сүзтезмә, фигыльле фигыль сүзтезмә, рәвешле һәм сыйфатлы фигыль сүзтезмә, алмашлыклы фигыль сүзтезмә һәм аларныц төп үзенчәлекләре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Сыйфат сүзтезмәләр һәм аларның үзенчәлекләре. Ияртүче кисәккә карап, сүзтезмәләрнең башка төрләре һәм аларның үзенчәлекләре.

Җөмләләрне сүзтезмәләргә таркату алымнары

Тема 26. Җөмләнең иярчен кисәкләре. Аныклагыч һәм җөмләнең модаль кисәкләре.

Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Иярчен кисәкләрнең төгәлләүле һәм аныклаулы бәйләнешләрне өйрәнүдә әһәмияте. Иярчен кисәкләрне төркемләү принциплары. Төгәлләүле мөнәсәбәткә кергән сүзләрнең иярүчесе буларак аергыч, тәмамлык, хәл, аларның сөйләм оештыруда икенче дәрәҗәдәге рольне уйнаулары.

Аергыч һәм аның төп билгеләре. Исем белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары. Сыйфатлар, рәвешләр, саннар, хәбәрлек сүзләр белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары. Фигыльләр белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары.

Тәмамлык һәм аның үзенчәлекләре, төрләре. Туры тәмамлык, аның бирелеше һәм иярттүче кисәккә бәйләнү юллары. Кыек тәмамлык һәм аның бирелеше. Кыек тәмамлыкның мәгънәләре һәм иярттүче кисәккә бәйләнү юллары. Кыек тәмамлыклар һәм урын хәлләрен аеру мәсьәләсе.

Аныклагычларның үзенчәлекләре. Аныклагычның урыны һәм аныкланмышка бәйләнү юллары. Аныклагычның барлык җөмлә кисәкләрен дә аныклап килә алуы. Аныклагычның сөйләм төзүдә өченче дәрәҗәдәге роль уйнавы. Фигыльдән башка сүзләр белән бирелгән аныклагычлар. Мәгънә күләме аныкланмыш мәгънәсе белән бер үк булган аныклагыч һәм аның аныкланмышка бәйләнү юллары. Мәгънә күләме аныкланмыш мәгънәсеннән таррак булган аныклагыч һәм аның аныкланмышка бәйләнү юллары. Фигыльләр белән бирелгән аныклагычлар, аларның төп үзенчәлекләре һәм аныкланмышка бәйләнү юллары. Аныклагычлар янында тыныш билгеләре.

Модаль кисәкләрнең төп үзенчәлекләре, аларның төрләре. Җөмлә эчтәлегенә мәгънә һәм форма ягыннан бәйләнгән булулары.

Эндәш сүз һәм аның бирелеше, аның янында тыныш билгеләре.

Кереш сүз һәм аның бирелеше, мәгънәләре. Кереш сүзләрне белдерүләреннән һәм мәгънәләреннән чыгып төркемләү.

Тема 27. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган иярчен кисәкләр.

Синтагма турында төшенчә, аның өйрәнелү дәрәҗәсе. Синтагмаларга бүленешнең мәгънә белдерүдә катнашуы. Синтагма, сөйләм такты, сулыш группасы һәм цезура. Синтагма һәм сүзтезмә. Җөмлә кисәкләренең аерым синтагма төзи алмый торган очраклары. Җөмлә кисәкләренең аерым синтагма төзи торган очраклары.

Актуаль кисәкләр. Актуаль кисәкләргә бүленеш турында төшенчә. Сөйләм яңалыгы һәм сөйләм предметы, аларның хөкемләүдәге субъект һәм предикат белән мөнәсәбәте. Актуаль кисәкләрнең (сөйләм предметы һәм сөйләм яңалыгының) урыны. Актуаль кисәкләрнең белдерелү юллары. Актуаль кисәкләргә бүленеш һәм телне практик куллану

Синтагма һәм аерымлану арасында охшаш һәм аермалы яклар. Аерымлану синтагманың язуда тыныш билгесе белән күрсәтелгән очрагы. Аерымланган аергычлар,ттәмамлыклар һәм аларның аерымлануы өчен шартлар. Аерымланган хәлләр һәм аларның 8 төре. Аерымлануның төп шартлары. Аныклагычларның башлыча аерымланган булуы.

Тема 28. Кушма җөмлә синтаксисы. Тезмә кушма җөмлә. Иярченле кушма җөмлә.

Мөстәкыйль булмаган җөмләләр арасындагы бәйләнешне өйрәнү һәм кушма җөмлә. Кушма җөмләләрне өйрәнү тарихы.

Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары. Кушма җөмләләрне компонентлар саныннан чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне бәйләнеш төреннән, төзелешеннән чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне мәгънәләреннән (функцияләреннән чыгып) төркемләү.

Җөмләләр арасында структур һәм мәгънәви бәйләнеш. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар: тезү интонациясе һәм тезүче теркәгечләр. Иярттүче бәйләнешне белдерүче чаралар: кушымчалар, бәйлек сүзләр, фигыль формасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә торып иярү; мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү һәм аныклау интонациясе. Бәйләүче чараларның һәркайсына хас төп үзенчәлекләр.

Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре.

Тезмә кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда интонациянең роле. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда катнаша торган теркәгечләр. Тезмә кушма җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре. Тезмә кушма җөмләләрнең төп бәйләүче чаралары.

Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.

Иярченле кушма җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен җөмләләрне билгеләү һәм бу турыдагы карашлар.

Тема 29. Иярчен җөмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү. Ия һәм хәбәр җөмләләр. Тәмамлык һәм аергыч җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен хәл җөмләләр. Максат, шарт, кире җөмләләр.

Мөстәкыйль булмаган җөмләләр арасындагы бәйләнешне өйрәнү һәм кушма җөмлә. Кушма җөмләләрне өйрәнү тарихы.

Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары. Кушма җөмләләрне компонентлар саныннан чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне бәйләнеш төреннән, төзелешеннән чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне мәгънәләреннән (функцияләреннән чыгып) төркемләү.

Җөмләләр арасында структур һәм мәгънәви бәйләнеш. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар: тезү интонациясе һәм тезүче теркәгечләр. Ияртүче бәйләнешне белдерүче чаралар: кушымчалар, бәйлек сүзләр, фигыль формасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә торып ияртү; мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү һәм аныклау интонациясе. Бәйләүче чараларның һәркайсына хас төп үзенчәлекләр.

Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре.

Тезмә кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда интонациянең роле. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда катнаша торган теркәгечләр. Тезмә кушма җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре. Тезмә кушма җөмләләрнең төп бәйләүче чаралары.

Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.

Иярченле кушма җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен җөмләләрне билгеләү һәм бу турыдагы карашлар.

Иярченле кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү: синтетик иярченле кушма җөмләләр һәм аналитик иярченле кушма җөмләләр. Аларның төп үзенчәлекләре: бәйләүче чараның иярчен җөмләдәге хәбәр составында тору-тормавы, иярчен җөмләнең чагыштырмача тәмамланган төсмер алу-алмавы, бәйләүче чараның компонентлар чиген билгеләү өчен нигез була алуы һәм нигез була алмавы, компонентларның урынына бәйле үзенчәлекләр, иярчен җөмләдәге баш кисәкләрнең ярашу-ярашмавы, башка телләрдәге төзелешкә охшау-охшамау һ. б.

Аналитик һәм синтетик кушма җөмләләрнең үзара синонимлыгы. Кушма җөмләләрне бер төзелештән икенче төзелешкә үзгәртү принциплары: мәгънә мөнәсәбәтен һәм функцияне саклау, шул ук лексик берәмлекләр белән эш итү, кушма җөмләнең гади җөмләгә күчү мөмкинлеге.

Тема 30. Катлаулы кушма җөмлә. Текст синтаксисы. Тезем. Чит сөйләмле текст.Татар пунктуациясенең фәнни нигезләре.

Катлаулы кушма җөмлә төрләре: күп тезмәле җөмлә, күп иярченле җөмлә һәм катнаш катлаулы җөмлә. Күп тезмәле җөмлә структурасы. Күп иярченле җөмлә структурасы: тиңдәш иярүле җөмлә, тиңдәш түгел иярүле җөмлә, бер-бер артлы иярүле һәм берничә төр ияртүле җөмлә. Катнаш катлаулы җөмлә структурасы. Катлаулы җөмләләрдә тыныш билгеләре.

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Самостоятельная работа обучающихся выполняется по заданию и при методическом руководстве преподавателя, но без его непосредственного участия. Самостоятельная работа подразделяется на самостоятельную работу на аудиторных занятиях и на внеаудиторную самостоятельную работу. Самостоятельная работа обучающихся включает как полностью самостоятельное освоение отдельных тем (разделов) дисциплины, так и проработку тем (разделов), осваиваемых во время аудиторной работы. Во время самостоятельной работы обучающиеся читают и конспектируют учебную, научную и справочную литературу, выполняют задания, направленные на закрепление знаний и отработку умений и навыков, готовятся к текущему и промежуточному контролю по дисциплине.

Организация самостоятельной работы обучающихся регламентируется нормативными документами, учебно-методической литературой и электронными образовательными ресурсами, включая:

Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по образовательным программам высшего образования - программам бакалавриата, программам специалитета, программам магистратуры (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 5 апреля 2017 года №301).

Письмо Министерства образования Российской Федерации №14-55-996ин/15 от 27 ноября 2002 г. "Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений"

Положение от 24 декабря 2015 г. № 0.1.1.67-06/265/15 "О порядке проведения текущего контроля успеваемости и промежуточной аттестации обучающихся федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

Положение № 0.1.1.67-06/241/15 от 14 декабря 2015 г. "О формировании фонда оценочных средств для проведения текущей, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

Положение № 0.1.1.56-06/54/11 от 26 октября 2011 г. "Об электронных образовательных ресурсах федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

Регламент № 0.1.1.67-06/66/16 от 30 марта 2016 г. "Разработки, регистрации, подготовки к использованию в учебном процессе и удаления электронных образовательных ресурсов в системе электронного обучения федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

Регламент № 0.1.1.67-06/11/16 от 25 января 2016 г. "О балльно-рейтинговой системе оценки знаний обучающихся в федеральном государственном автономном образовательном учреждении высшего образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

Регламент № 0.1.1.67-06/91/13 от 21 июня 2013 г. "О порядке разработки и выпуска учебных изданий в федеральном государственном автономном образовательном учреждении высшего профессионального образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет""

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

6.1 Перечень компетенций с указанием этапов их формирования в процессе освоения образовательной программы и форм контроля их освоения

Этап	Форма контроля	Оцениваемые компетенции	Темы (разделы) дисциплины
Семестр 2			
	Текущий контроль		
1	Устный опрос	ПК - 5 , ПК - 1	1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика. 2. Татар теленең авазлар системасы. 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре. 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы. 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе
2	Письменная работа	ПК - 5 , ПК - 1	2. Татар теленең авазлар системасы. 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе
3	Тестирование	ПК - 5 , ПК - 1	1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика. 2. Татар теленең авазлар системасы. 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре. 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы. 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе
	Экзамен	ПК - 1, ПК - 5	
Семестр 3			
	Текущий контроль		
1	Устный опрос	ПК - 5 , ПК - 1	6. Лексикология. Аның тармаклары. 7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия. 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология. 9. Фразеология. 10. Ономастика. 11. Лексикография.
2	Реферат	ПК - 5 , ПК - 1	7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия. 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология. 9. Фразеология. 11. Лексикография.
3	Письменная работа	ПК - 5 , ПК - 1	7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия. 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология. 9. Фразеология.
	Экзамен	ПК - 1, ПК - 5	
Семестр 4			
	Текущий контроль		
1	Тестирование	ПК - 1	13. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны. 14. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы. 16. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы.
2	Устный опрос	ПК - 5 , ПК - 1	12. Сүзъясалышы һәм аның тел белемендә тоткан урыны. 13. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны. 14. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы.
3	Реферат	ПК - 1 , ПК - 5	13. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны. 14. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы. 15. Татар телендә сүз ясалу ысуллары. 16. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы.
	Зачет	ПК - 1, ПК - 5	
Семестр 5			
	Текущий контроль		
1	Тестирование	ПК - 1 , ПК - 5	18. Мөстәкыйль сүз төркемнәре: исем, сыйфат, рэвеш, алмашлык, сан, фигыль.Сыйфат һәм аның үзенчәлекләре.Татар телендә рәвеш һәм аның үзенчәлекләре.Саннар һәм аларның төркемчәләре.Алмашлыкларның семантик һәм грамматик төркемчәләре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Этап	Форма контроля	Оцениваемые компетенции	Темы (разделы) дисциплины
2	Устный опрос	ПК - 1 , ПК - 5	19. Исемләшү. Исемнән башка сүз төркемнәренең килеш һәм тартым белән төрләнеше. 20. Затланышлы фигыльләр.Затланышсыз фигыльләр.Татар телендә ярдәмче фигыльләр. 21. Модаль мәгънәләрне белдерә торган фигыль формалары. 22. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр.
3	Реферат	ПК - 1 , ПК - 5	17. Морфология. Татар телендә сүз төркемнәре. Сүзләрне төркемләү мәсъәләсе. 22. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр. 23. Бәйләгеч сүз төркемнәре.
	Зачет	ПК - 1, ПК - 5	
Семестр 6			
	Текущий контроль		
1	Тестирование	ПК - 1 , ПК - 5	30. Катлаулы кушма җөмлә.Текст синтаксисы.Тезем. Чит сөйләмле текст.Татар пунктуациясенең фәнни нигезләре.
2	Устный опрос	ПК - 1 , ПК - 5	27. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше.Аерымланган иярчен кисәкләр. 28. Кушма җөмлә синтаксисы.Тезмә кушма җөмлә.Иярченле кушма җөмлә. 29. Иярчен җөмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү. Ия һәм хәбәр җөмләләр.Тәмамлык һәм аергыч җөмлә үзенчәлекләре.Иярчен хәл җөмләләр.Максат, шарт, кире җөмләләр.
3	Реферат	ПК - 1 , ПК - 5	25. Сүзтезмә. 26. Җөмләнең иярчен кисәкләре.Аныклагыч һәм җөмләнең модаль кисәкләре. 28. Кушма җөмлә синтаксисы.Тезмә кушма җөмлә.Иярченле кушма җөмлә.
	Экзамен	ПК - 1, ПК - 5	

6.2 Описание показателей и критериев оценивания компетенций на различных этапах их формирования, описание шкал оценивания

Форма контроля	Критерии оценивания				Этап
	Отлично	**Хорошо**	**Удовл.**	**Неуд.**	
Семестр 2					
Текущий контроль					
Устный опрос	В ответе качественно раскрыто содержание темы. Ответ хорошо структурирован. Прекрасно освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован высокий уровень понимания материала. Превосходное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Основные вопросы темы раскрыты. Структура ответа в целом адекватна теме. Хорошо освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован хороший уровень понимания материала. Хорошее умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема частично раскрыта. Ответ слабо структурирован. Понятийный аппарат освоен частично. Понимание отдельных положений из материала по теме. Удовлетворительное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема не раскрыта. Понятийный аппарат освоен неудовлетворительно. Понимание материала фрагментарное или отсутствует. Неумение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	1

Форма контроля	**Критерии оценивания**				**Этап**
	Отлично	**Хорошо**	**Удовл.**	**Неуд.**	
Письменная работа	Правильно выполнены все задания. Продемонстрирован высокий уровень владения материалом. Проявлены превосходные способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Правильно выполнена большая часть заданий. Присутствуют незначительные ошибки. Продемонстрирован хороший уровень владения материалом. Проявлены средние способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Задания выполнены более чем наполовину. Присутствуют серьёзные ошибки. Продемонстрирован удовлетворительный уровень владения материалом. Проявлены низкие способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Задания выполнены менее чем наполовину. Продемонстрирован неудовлетворительный уровень владения материалом. Проявлены недостаточные способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	2
Тестирование	86% правильных ответов и более.	От 71% до 85 % правильных ответов.	От 56% до 70% правильных ответов.	55% правильных ответов и менее.	3
Экзамен	Обучающийся обнаружил всестороннее, систематическое и глубокое знание учебно-программного материала, умение свободно выполнять задания, предусмотренные программой, усвоил основную литературу и знаком с дополнительной литературой, рекомендованной программой дисциплины, усвоил взаимосвязь основных понятий дисциплины в их значении для приобретаемой профессии, проявил творческие способности в понимании, изложении и использовании учебно-программного материала.	Обучающийся обнаружил полное знание учебно-программного материала, успешно выполнил предусмотренные программой задания, усвоил основную литературу, рекомендованную программой дисциплины, показал систематический характер знаний по дисциплине и способен к их самостоятельному пополнению и обновлению в ходе дальнейшей учебной работы и профессиональной деятельности.	Обучающийся обнаружил знание основного учебно-программного материала в объеме, необходимом для дальнейшей учебы и предстоящей работы по профессии, справился с выполнением заданий, предусмотренных программой, знаком с основной литературой, рекомендованной программой дисциплины, допустил погрешности в ответе на экзамене и при выполнении экзаменационных заданий, но обладает необходимыми знаниями для их устранения под руководством преподавателя.	Обучающийся обнаружил значительные пробелы в знаниях основного учебно-программного материала, допустил принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий и не способен продолжить обучение или приступить по окончании университета к профессиональной деятельности без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.	
Семестр 3					
Текущий контроль					
Устный опрос	В ответе качественно раскрыто содержание темы. Ответ хорошо структурирован. Прекрасно освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован высокий уровень понимания материала. Превосходное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Основные вопросы темы раскрыты. Структура ответа в целом адекватна теме. Хорошо освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован хороший уровень понимания материала. Хорошее умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема частично раскрыта. Ответ слабо структурирован. Понятийный аппарат освоен частично. Понимание отдельных положений из материала по теме. Удовлетворительное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема не раскрыта. Понятийный аппарат освоен неудовлетворительно. Понимание материала фрагментарное или отсутствует. Неумение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	1

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	Критерии оценивания				Этап
	Отлично	**Хорошо**	**Удовл.**	**Неуд.**	
Реферат	Тема раскрыта полностью. Продемонстрировано превосходное владение материалом. Использованы надлежащие источники в нужном количестве. Структура работы соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы высокая.	Тема в основном раскрыта. Продемонстрировано хорошее владение материалом. Использованы надлежащие источники. Структура работы в основном соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы средняя.	Тема раскрыта слабо. Продемонстрировано удовлетворительное владение материалом. Использованные источники и структура работы частично соответствуют поставленным задачам. Степень самостоятельности работы низкая.	Тема не раскрыта. Продемонстрировано неудовлетворительное владение материалом. Использованные источники недостаточны. Структура работы не соответствует поставленным задачам. Работа несамостоятельна.	2
Письменная работа	Правильно выполнены все задания. Продемонстрирован высокий уровень владения материалом. Проявлены превосходные способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Правильно выполнена большая часть заданий. Присутствуют незначительные ошибки. Продемонстрирован хороший уровень владения материалом. Проявлены средние способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Задания выполнены более чем наполовину. Присутствуют серьёзные ошибки. Продемонстрирован удовлетворительный уровень владения материалом. Проявлены низкие способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	Задания выполнены менее чем наполовину. Продемонстрирован неудовлетворительный уровень владения материалом. Проявлены недостаточные способности применять знания и умения к выполнению конкретных заданий.	3
Экзамен	Обучающийся обнаружил всестороннее, систематическое и глубокое знание учебно-программного материала, умение свободно выполнять задания, предусмотренные программой, усвоил основную литературу и знаком с дополнительной литературой, рекомендованной программой дисциплины, усвоил взаимосвязь основных понятий дисциплины в их значении для приобретаемой профессии, проявил творческие способности в понимании, изложении и использовании учебно-программного материала.	Обучающийся обнаружил полное знание учебно-программного материала, успешно выполнил предусмотренные программой задания, усвоил основную литературу, рекомендованную программой дисциплины, показал систематический характер знаний по дисциплине и способен к их самостоятельному пополнению и обновлению в ходе дальнейшей учебной работы и профессиональной деятельности.	Обучающийся обнаружил знание основного учебно-программного материала в объеме, необходимом для дальнейшей учебы и предстоящей работы по профессии, справился с выполнением заданий, предусмотренных программой, знаком с основной литературой, рекомендованной программой дисциплины, допустил погрешности в ответе на экзамене и при выполнении экзаменационных заданий, но обладает необходимыми знаниями для их устранения под руководством преподавателя.	Обучающийся обнаружил значительные пробелы в знаниях основного учебно-программного материала, допустил принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий и не способен продолжить обучение или приступить по окончании университета к профессиональной деятельности без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.	
Семестр 4					
Текущий контроль					
Тестирование	86% правильных ответов и более.	От 71% до 85 % правильных ответов.	От 56% до 70% правильных ответов.	55% правильных ответов и менее.	1

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	**Критерии оценивания**				**Этап**
	Отлично	**Хорошо**	**Удовл.**	**Неуд.**	
Устный опрос	В ответе качественно раскрыто содержание темы. Ответ хорошо структурирован. Прекрасно освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован высокий уровень понимания материала. Превосходное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Основные вопросы темы раскрыты. Структура ответа в целом адекватна теме. Хорошо освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован хороший уровень понимания материала. Хорошее умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема частично раскрыта. Ответ слабо структурирован. Понятийный аппарат освоен частично. Понимание отдельных положений из материала по теме. Удовлетворительное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема не раскрыта. Понятийный аппарат освоен неудовлетворительно. Понимание материала фрагментарное или отсутствует. Неумение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	2
Реферат	Тема раскрыта полностью. Продемонстрировано превосходное владение материалом. Использованы надлежащие источники в нужном количестве. Структура работы соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы высокая.	Тема в основном раскрыта. Продемонстрировано хорошее владение материалом. Использованы надлежащие источники. Структура работы в основном соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы средняя.	Тема раскрыта слабо. Продемонстрировано удовлетворительное владение материалом. Использованные источники и структура работы частично соответствуют поставленным задачам. Степень самостоятельности работы низкая.	Тема не раскрыта. Продемонстрировано неудовлетворительное владение материалом. Использованные источники недостаточны. Структура работы не соответствует поставленным задачам. Работа несамостоятельна.	3
	Зачтено		**Не зачтено**		
Зачет	Обучающийся обнаружил знание основного учебно-программного материала в объеме, необходимом для дальнейшей учебы и предстоящей работы по специальности, справился с выполнением заданий, предусмотренных программой дисциплины.		Обучающийся обнаружил значительные пробелы в знаниях основного учебно-программного материала, допустил принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий и не способен продолжить обучение или приступить по окончании университета к профессиональной деятельности без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.		
Семестр 5					
Текущий контроль					
Тестирование	86% правильных ответов и более.	От 71% до 85 % правильных ответов.	От 56% до 70% правильных ответов.	55% правильных ответов и менее.	1
Устный опрос	В ответе качественно раскрыто содержание темы. Ответ хорошо структурирован. Прекрасно освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован высокий уровень понимания материала. Превосходное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Основные вопросы темы раскрыты. Структура ответа в целом адекватна теме. Хорошо освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован хороший уровень понимания материала. Хорошее умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема частично раскрыта. Ответ слабо структурирован. Понятийный аппарат освоен частично. Понимание отдельных положений из материала по теме. Удовлетворительное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема не раскрыта. Понятийный аппарат освоен неудовлетворительно. Понимание материала фрагментарное или отсутствует. Неумение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	2

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	Критерии оценивания				Этап
	Отлично	**Хорошо**	**Удовл.**	**Неуд.**	
Реферат	Тема раскрыта полностью. Продемонстрировано превосходное владение материалом. Использованы надлежащие источники в нужном количестве. Структура работы соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы высокая.	Тема в основном раскрыта. Продемонстрировано хорошее владение материалом. Использованы надлежащие источники. Структура работы в основном соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы средняя.	Тема раскрыта слабо. Продемонстрировано удовлетворительное владение материалом. Использованные источники и структура работы частично соответствуют поставленным задачам. Степень самостоятельности работы низкая.	Тема не раскрыта. Продемонстрировано неудовлетворительное владение материалом. Использованные источники недостаточны. Структура работы не соответствует поставленным задачам. Работа несамостоятельна.	3
	Зачтено		**Не зачтено**		
Зачет	Обучающийся обнаружил знание основного учебно-программного материала в объеме, необходимом для дальнейшей учебы и предстоящей работы по специальности, справился с выполнением заданий, предусмотренных программой дисциплины.		Обучающийся обнаружил значительные пробелы в знаниях основного учебно-программного материала, допустил принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий и не способен продолжить обучение или приступить по окончании университета к профессиональной деятельности без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.		
Семестр 6					
Текущий контроль					
Тестирование	86% правильных ответов и более.	От 71% до 85 % правильных ответов.	От 56% до 70% правильных ответов.	55% правильных ответов и менее.	1
Устный опрос	В ответе качественно раскрыто содержание темы. Ответ хорошо структурирован. Прекрасно освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован высокий уровень понимания материала. Превосходное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Основные вопросы темы раскрыты. Структура ответа в целом адекватна теме. Хорошо освоен понятийный аппарат. Продемонстрирован хороший уровень понимания материала. Хорошее умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема частично раскрыта. Ответ слабо структурирован. Понятийный аппарат освоен частично. Понимание отдельных положений из материала по теме. Удовлетворительное умение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	Тема не раскрыта. Понятийный аппарат освоен неудовлетворительно. Понимание материала фрагментарное или отсутствует. Неумение формулировать свои мысли, обсуждать дискуссионные положения.	2
Реферат	Тема раскрыта полностью. Продемонстрировано превосходное владение материалом. Использованы надлежащие источники в нужном количестве. Структура работы соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы высокая.	Тема в основном раскрыта. Продемонстрировано хорошее владение материалом. Использованы надлежащие источники. Структура работы в основном соответствует поставленным задачам. Степень самостоятельности работы средняя.	Тема раскрыта слабо. Продемонстрировано удовлетворительное владение материалом. Использованные источники и структура работы частично соответствуют поставленным задачам. Степень самостоятельности работы низкая.	Тема не раскрыта. Продемонстрировано неудовлетворительное владение материалом. Использованные источники недостаточны. Структура работы не соответствует поставленным задачам. Работа несамостоятельна.	3

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	Критерии оценивания				Этап
	Отлично	Хорошо	Удовл.	Неуд.	
Экзамен	Обучающийся обнаружил всестороннее, систематическое и глубокое знание учебно-программного материала, умение свободно выполнять задания, предусмотренные программой, усвоил основную литературу и знаком с дополнительной литературой, рекомендованной программой дисциплины, усвоил взаимосвязь основных понятий дисциплины в их значении для приобретаемой профессии, проявил творческие способности в понимании, изложении и использовании учебно-программного материала.	Обучающийся обнаружил полное знание учебно-программного материала, успешно выполнил предусмотренные программой задания, усвоил основную литературу, рекомендованную программой дисциплины, показал систематический характер знаний по дисциплине и способен к их самостоятельному пополнению и обновлению в ходе дальнейшей учебной работы и профессиональной деятельности.	Обучающийся обнаружил знание основного учебно-программного материала в объеме, необходимом для дальнейшей учебы и предстоящей работы по профессии, справился с выполнением заданий, предусмотренных программой, знаком с основной литературой, рекомендованной программой дисциплины, допустил погрешности в ответе на экзамене и при выполнении экзаменационных заданий, но обладает необходимыми знаниями для их устранения под руководством преподавателя.	Обучающийся обнаружил значительные пробелы в знаниях основного учебно-программного материала, допустил принципиальные ошибки в выполнении предусмотренных программой заданий и не способен продолжить обучение или приступить по окончании университета к профессиональной деятельности без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.	

6.3 Типовые контрольные задания или иные материалы, необходимые для оценки знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций в процессе освоения образовательной программы

Семестр 2

Текущий контроль

1. Устный опрос

Темы 1, 2, 3, 4, 5

1.Татар теле фонетикасын өйрәнүнең кыскача тарихы.
2.Авазларны өйрәнү юллары.
3.Авазларны төркемләү.
4.Сөйләмнең фонетик кисәкләргә бүленеше.
5.Басым һәм аның төрләре.
6.Интонация һәм аның акустик компонентлары.
8.Аваз үзгәрешләре.
9.Тартыклар ассимиляциясе.
10.Сузыклар ассимиляциясе.
11.Диссимиляция.
12.Аккомадация.
13.Транскрипция.Транскрипция билгеләре.
14.Иҗек. Иҗек калыплары
15.Татар халкының язу тарихы.
16.Орфоэпия.
17.Орфографик принциплар.
18.Графика.

2. Письменная работа

Темы 2, 5

Бирем. Бирелгән терминнарга аңлатма язарга, мисаллар китерергә.
1.Сүз (иҗек) басымы
2.Логик басым.

3.Синтагма басымы.
4.Эмфатик басым.
5.Интонация.
6.Метатеза.
7.Диэреза.
8.Эпентеза.
9.Протеза.
10.Фонетик анализ

3. Тестирование

Темы 1, 2, 3, 4, 5

Тест биремнәре.
1.Фонетика-
1) тел белеменең авазларны, аларның үзгәрешләрен өйрәнә торган тармагы,
2)җирле сөйләшләрнең лексик составын өйрәнә торган фән,
3)нормага салынган әдәби әйтелеш кагыйдәләре җыелмасы.
2.Фонетика фәненә караган өлкә ...
а) ортопедия, б) орфоэпия, в) орнитология, г) ортодоксия.
3.Авазлар ничә аспектта өйрәнелә:
а)2, б)3, в)4, г)5.
4.Алгы рәт сузыклары:
а)[а] [о] [у], б))[и] [э] [ә], в))[ү] [ө] [о], г)[ү] [ы] [и].
5. Арткы рәт сузыклары:
а)[ү] [ы] [и], б))[и] [э] [ә], в))[ү] [ө] [о], г)[а] [о] [у],
6. Сонор тартыклар:
а)[м] [н] [ң], б))[л] [р] [к], в))[б] [в] [ф], г)[с] [н] [к].
7. Мәгънә аеруда катнаша торган тел берәмлеге ... а) җөмлә, б) сүз, в) морфема, г) фонема.
8. Арткы рәт, ягъни калын пары булмаган нечкә сузык:
а) [ә], б) [ү], в) [и], г) [ө].
9. [а] һәм [ә] сузыкларының дифференциаль билгеләре а) 1, б) 2, в) 3, г) 4.
10. [з] - бер фокуслы өрелмәле тартык- дигән формулировкага туры килгән характеристика а) ясалу урыны, б) ясалу ысулы, в) акустик характеристика, г) озынлык буенча.
11. Яу сүзендә:
а) 2 тартык, 1 сузык; б) 2 сузык, 1 тартык; в) 2 сузык кына, г) җаваплар дөрес түгел.
12. Таҗлык сүзендә астына сызылган хәреф:
а) өрелмәле яңгырау тартыкны,
6) өрелмәле саңгырау тартыкны, в) аффрикат тартыкны,
г) сонор тартыкны белдерә.
13. Яулау сүзендә:
а) 1 нче иҗек - ачык, 2 нчесе - ябык; б) икесе дә ачык;
в) икесе дә ябык;
г) 1 нче иҗек - ябык, 2 нчесе - ачык.
14. Кияүләр сүзенең иҗек модельләрен билгеләгез (с - сузык, т - тартык): а) ТС-ТСТ-ТСТ;
б) ТС-СС-ТСС;
в) ТС-СТ-ТСС;
г) ТС-ТСТ-ТСС.
15. Смола сүзе татар теленә кергәндә нинди үзгәреш кичергән? а) протеза, б) эпентеза, в) редукция, г) ассимиляция.
16. Әйтелешнең минималь берәмлеге:
а)такт, 6)иҗек, в)синтагма, г)фраза.
17.Сөйләмнең интонацион мәгънәви кисәге:
а)фраза, 6)иҗек, в)синтагма, г)такт.
18.Яңгырашы ягыннан тәмамланган бер хәбәр:
а)фраза, 6)интонация, в)синтагма, г)такт.
19. [урын]- [урны] сүзендә нинди аваз үзгәреше күзәтелә:
а)ассимиляция, 6)диссимиляция, в)редукция, г)аккомодация.
20. унбер- [умбэр] сүзендә нинди аваз үзгәреше күзәтелә:
а)ассимиляция, 6)диссимиляция, в)редукция, г)аккомодация.
21.Ирен гармониясенә буйсынган сүзләрне билгеләргә:
а)солы, көлке, борынгы, 6)озак, куллар,билбау в)бәйрәм, бәйлә, әкрен.
22.Рәт гармониясенә буйсынмаган сүзләрне билгеләргә:
а)китап, инша, 6)көнлек, карама, в)сагына, мактый, г)кала, ачкыч.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

23.кара урман - [къарурман] сүзендә нинди аваз үзгәреше күзәтелә:
а)гаплология б)диэрэза, в)элизия, г)метатеза.
24.Фразалар, синтагмалар арасында тукталыш:
а)пауза, б)тембр, в)тон, г)темп.
25.Аерым сүзләрнең, сүзтезмәләрнең билгеле бер вакыт аралыгында тиз һәм әкрен әйтелүенең чиратлашуы:
а)пауза, б)тембр, в)тон, г)темп.
26. Сөйләмдәге бер сүзнең башкалардан аерылып торуы:
а)пауза, б)логик басым, в)синтагма басымы, г)темп.
27.Әйт сүзендәге иҗекләрне билгеләргә.
а) ТС-Т; б) СТТ; в) ТСС; г) С-ТТ.
28.Сузыклар һәм тартыклар әйтелешенең бер-берсенә җайлашуы:
а)ассимиляция, б)диссимиляция, в)редукция, г)аккомодация.
29.Татар теле фонетикасын өйрәнгән галимне билгеләргә:
а)В.Хаков, б)Х.Сәлимов, в)Ф.Хисамова, г)Ф.Ганиев
30. "Татар теленең тарихи фонетикасы буенча материаллар" китабының авторы:
а)В.Хаков, б)Х.Сәлимов, в)Л.Җәләй, г)Ф.Ганиев.

Экзамен

Вопросы к экзамену:
1.Фонетика фәне. Фонетиканың төп бүлекләре.
2.Татар теле фонетикасын өйрәнүнең кыскача тарихы.
3.Авазларны өйрәнү юллары.
4.Авазларны акустик яктан өйрәнү.
5.Авазларны биологик аспекттан чыгып өйрәнү.
6.Авазларны иҗтимагый аспекттан чыгып өйрәнү.
7.Авазларны төркемләү.
8.Авазларны төркемләү.Тартык авазлар.
9.Авазларны төркемләү. Сузык авазлар.
10.Сөйләмнең фонетик кисәкләргә бүленеше.
11.Басым һәм аның төрләре.
12.Интонация һәм аның акустик компонентлары.
13.Аваз үзгәрешләре.
14Авазның позицион үзгәрешләре.
15.Авазның комбинатор үзгәрешләре.
16.Тартыклар ассимиляциясе.
17.Сузыклар ассимиляциясе.
18.Диссимиляция.
19.Аккомадация.
20.Транскрипция.Транскрипция билгеләре.
21.Иҗек. Иҗек калыплары
22.Татар халкының язу тарихы.
23.Орфоэпия.
24.Орфографик принциплар.
25.Графика. Орфография.

Семестр 3

Текущий контроль

1. Устный опрос

Темы 6, 7, 8, 9, 10, 11
Сораулар.
1.Лексикологиянең тармакларын атагыз.
2.Семасиология фәне нәрсәне өйрәнә.
3.Сүзнең күчерелмә мәгънәләре нәрсә ул?
4.Омонимнарның нинди төрләре билгеле?
5.Синонимнар төрләрен атагыз.
6.Антонимнар һәм аларның төрләре. Аларның сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы роле.
7.Татар телендә алынмаларның роле нинди?
8.Нәрсә ул диалектизм?
9.Тарихи сүзләр.Архаизмнар.Неологизмнар.
10.Татар теленең ономастикасы. Топонимика, антропонимика.
11.Татар фразеологиясе. Фразеологизмнарның төрләргә бүленешен аңлатыгыз, мисаллар китерегез.
12.Сүзлекләрнең төрләре.

2. Реферат

Темы 7, 8, 9, 11

1.Тел -милли культура көзгесе.
2. Татар милли характерын чагылдырган лексика.
3. Татар гаиләсенең рухи кыйммәтләре, аларның мәкаль-әйтемнәрдә чагылышы.
4. Н.Фәттахның "Ител суы ака торур" романында фразеологизмнар составы һәм стилистик кулланышы.
5. Фатих Хөсни прозасында фразеологизмнарның лексик-грамматик бөтенлеге.
6. Г.Ибраһимов иҗатында фразеологизмнар.
7. Аяз Гыйләҗев әсәрләрендә фразеологизмнар
8. Татар гаиләсенең рухи кыйммәтләре, аларның фразеологизмнарда чагылышы
9. Татар халык әкиятләре геройларының исемнәрендә миллилек.
10. Татар халык авыз иҗатында кулланылган ялгызлык исемнәре (аерым төрне сайлап алу нигезендә)
11. Татар исемнәр системасында борынгы төрки традицияләр.
12. Татар гаиләләрендә исем кушу йолалары.

3. Письменная работа

Темы 7, 8, 9

Бирем. Бирелгән терминнарга аңлатма бирергә.
1.Лексик һәм грамматик синонимнар, синонимик рәт, доминанта.
2.Идеографик синонимнар.
3.Стилистик синонимнар.
4.Абсолют синонимнар.
5.Контекстуаль синонимнар.
6.Даими һәм контекстуаль антонимнар; оксюморон, катахреза
7.Татар телендә омонимнарның ясалышлары, лексик-семантик һәм грамматик мәгънәләре, әйтелеш һәм ясалыш үзенчәлекләре буенча төрләре.
8.Синонимнарның, антонимнарның һәм омонимнарның барлыкка килү юллары, сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы рольләре.
9.Татар телендә рус алынмалары.
10.Татар телендә рус теле аша кергән алынмалар.
11.Татар телендә гарәп алынмалары.
12.Пассив һәм актив лексика.
13.Тарихи сүзләр.
14. Архаизмнар.
15.Неологизмнар.
16.Топонимика. Аның тармаклары. Лексик-семантик яктан топонимнарның төркемнәре.
17.Антропонимика.
18.Кеше исемнәренең килеп чыгышы. .Кушаматлар.Псевдонимнар.
19.Татар фразеологиясе өлкәсендә эшләүче галимнәр.
20.Фразеологизмнарның төрләре.

Экзамен

Вопросы к экзамену:
Лексикология фәне һәм аның тармаклары.
Семасиология фәне. Аның өйрәнелү объекты.
Сүзнең күчерелмә мәгънәләре.Метафора, синекдоха, метонимия, функция буенча күчеш, табу һәм эвфемизмнар.
Омонимнар һәм аларның төрләре. Омонимнарның сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы роле.
Лексик омонимнар.
Грамматик омонимнар.
Әйтелеш һәм язылыш буенча омонимнарның төрләре.
Синонимнар һәм аларның төрләре. Синонимнарның сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы роле.
Идеографик синонимнар.
Стилистик синонимнар.
Грамматик синонимнар.
Контекстуаль синонимнар.
Антонимнар һәм аларның төрләре. Аларның сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы роле.
Килеп чыгышы ягыннан татар теленең лексикасы.
Татар телендә алынмалар.
Гарәп-фарсы алынмалары.
Рус теленнән һәм рус теле аша кергән алынмалар.
Фин-угор алынмалары.
Кулланылыш сферасы ягыннан татар теленең лексикасы.
Диалектизмнар.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Терминнар.
Жаргон һәм арго сүзләр.
Кулланылыш дәрәҗәсе ягыннан татар теленең лексикасы.
Тарихи сүзләр.
Архаизмнар.
Неологизмнар.
Татар теленең ономастикасы. Топонимика, антропонимика.
Татар фразеологиясе. Фразеологизмнарның төрләре.
Идиомалар.
Фразеологик ныгымалар.
Фразеологик тезмәләр.
Фразеологик терминнар.
Татар лексикографиясе. Сүзлекләрнең төрләре.
Телнең сүзлек составын өйрәнү аспектлары.
Этимология һәм аның төп принциплары.

Семестр 4

Текущий контроль

1. Тестирование

Темы 13, 14, 16
1. Морфема нәрсә ул?
а) сүзнең мәгънәгә ия булган иң кечкенә берәмлеге;
ә) сүзнең лексик мәгънәгә ия булган иң кечкенә берәмлеге;
б) сүзнең грамматик мәгънәгә ия иң кечкенә берәмлеге;
в) морфема ул - тамыр.
2. Морфемаларга дөрес бүленгән рәтне күрсәтегез:
а) кай-та-лар, сү-зем-не;
ә) кит-ә-сез, эш-лә-гән-сез;
б) китап-лар-ы-быз-ны, эш-ләр-сез;
в) китаб-ын, бала-лар-ыбыз.
3. Бер генә мәгънәле кисәктән торган сүзләр тезмәсе:
а) элгеч, ҹиләк;
ә) сандугач, сыерчык,карлыган;
б) сүзчән, кайтыр, уйламаган;
в) бүген, керпе, алмагач.
4. Ясалма сүзләр рәтен күрсәтегез:
а) йөрәк, сукмак, тояк;
ә) кием, яшьрәк, алтынчы;
б) кием, энием, керем;
в) тотка, артка, китапка.
5. Бәйләгеч кушымчалары булган рәтне күрсәтегез:
а) саргылт, берәү, китә;
ә) бәйрәмнәр, аклар, яшьләр;
б) китабы, күлләр, өстәлендә;
в) кунак, тукмак, сагынып.
6. Тамыр+сүз ясагыч+форма ясагыч+бәйләгеч+бәйләгеч схемасына туры килерлек сүз:
а) игенчеләребез;
ә) китапчыгымны;
б) дәгъвачыларыбыз;
в) кибетчеләрен.
7. Бәйләгеч кушымчалар:
а) исемдә сан, фигыльдә заман, зат-сан кушымчалары;
ә) исемдә килеш, тартым, сүз ахырында килгән күплек сан кушымчалары һәм фигыльдә зат-сан кушымчалары;
б) фигыльдә юнәлеш, исемдә килеш, сыйфатларда дәрәҗә кушымчалары;
в) сан төркемчәләре кушымчалары, фигыльдә юклык һәм заман кушымчалары.
8. Тамырдаш сүзләр рәтен күрсәтегез:
а) карлы, карлыган, карын;
ә) көзге, көзән, көзен;
б) җәймә, җәенке, җәен;
в) башмак, башваткыч, башлы.
9. Морфологик нигез нәрсә ул?

а) сүзнең төрләнә торган өлеше;
ә) сүзнең форма ясагыч кушымчадан калган өлеше;
б) сүзнең бәйләгеч кушымчадан калган өлеше;
в) исемдә тартым, сан кушымчалары белән алынган сүз.
10. Грамматик кушымчалар алар:
а) исемдә сан, килеш, тартым кушымчалары;
ә) фигыльдә зат-сан кушымчалары;
б) исемләшкән сыйфатларда килеш кушымчалары;
в) затланышсыз фигыль формалары, юнәлеш, дәрәҗә, заман, юклык кушымчалары, сыйфатларда дәрәҗә кушымчалары, сан төркемчәләре кушымчалары, алмашлык төркемчәләре кушымчалары.
11.Унификс булган сүзне билгеләгез:
а) тамга;
ә) шәмдәл;
б) ахмак;
в) сырганак.
12. Кайсы сүздә нуль морфеманы күрсәтеп була?
а) алмалар;
ә) килгәннәр;
б) барыгыз;
в) көзге.
12. Тамырга билгеләмә
а) сүзнең иң кечкенә берәмлеге;
ә) сүзнең мәгънәгә ия иң кечкенә берәмлеге;
б) сүзнең лексик мәгънәгә ия иң кечкенә берәмлеге;
в) сүзнең лексик һәм грамматик мәгънәләргә ия иң кечкенә берәмлеге.
13. Полифункциональ кушымчалар кергән сүзләр төркемдә?
а) тотка, китапка, ботка;
ә) каенлык, утынлык, барырлык;
б) бүлмә, төймә, үлмә;
в) искечә, кисәкчә, үзенчә.
14. Кайсы төркемдәге сүзләрдә стилистик кушымча бар?
а) уенчык, карчык;
ә) татарча, яшьләрчә;
б) төерчек, балакай;
в) валчык, бушлай.
15. Кайсы тигезләмә дөрес?
а) нигез= тамыр+сүз ясагыч+форма ясагыч;
ә) нигез= тамыр+сүз ясагыч+форма ясагыч+бәйләгеч;
б) нигез= тамыр + сүз ясагыч
в) нигез= тамыр+сүз ясагыч.
2 нче вариант
1.Сүзформа составында мәгънәгә ия булган иң кечкенә кисәк:
а) морф;
ә) морфема;
б) тамыр;
в) кушымча.
2.Кайсы төркемдәге сүзләрнең барысы да морфемаларга дөрес бүленгән?
а) ал-дыр-а, ки-ен-ә-м, кош-ны-ң;
ә) иг-ен-ләтә, эш-лә-тә,өй-дән;
б) бар-гала-ды, эт-тер-де, кеше-ләр-чә;
в) кит-мә-гән, күтәр-ел-де, эш-лә-гәнне.
3. Кайсы төркемдәге сүзләр бер сүз ясалыш оясына керәләр?
а) кабак, кабырга, кап;
ә) бала, балак, бал;
б) бүлмә, бүләк, бүленеш;
в) кар, карак, карга.
4.Кайсы төркемдә синтетик сүзләр бирелгән?
а) өчаяк, көньяк;
ә) КДУ, АКШ;
б) куркып китү, алып бирү;

в) тракторчы, кунак.
5.Нинди сүзләр кушымчалау ысулы белән ясалмый?
а) сан;
ә) исем;
б) рәвеш;
в) фигыль.
6.Кайсы сүздә -ен кушымчасы фигыль ясый?
а) төшенде;
ә) эшенә;
б) киенә;
в) игенче.
7. Кайсы сүзнең морфологик нигезе дөрес билгеләнгән?
а) сынатмадылар;
ә) балаларымны;
б) ашатыгыз;
в) китапханәчеләр.
8. Сүз ясалышы ягыннан кайсы сүз артык?
а) кием;
ә) утынчы;
б) җырласы;
в) ташчы.
9. Полифункциональ кушымчалар кергән сүзләр төркемдә?
а) тотка, китапка, ботка;
ә) каенлык, утынлык, барырлык;
б) бүлмә, төймә, үлмә;
в) искечә, кисәкчә, үзенчә.
10. Ясалма сүзләр кайсы төркемдә?
а) кабырга, карагач;
ә) бавырга, карагач;
б) тапкыр, кыйгач;
в) аркасында, таба.
11. Кайсы төркемдә сүзтезмәләр тезмә сүз түгел?
а) йорт куяны, хис итү;
ә) җир җиләге, сабыр итү;
б) сатылган мал, эчне бушату;
в) үги ана яфрагы, тәэсир итү.
12. Кайсы сүз төркеме барлык төр ысуллар белән дә ясала?
а) фигыль;
ә) исем;
б) сыйфат;
в) барлык сүз төркемнәре дә.
13. Нинди сүзләр конверсия ысулы белән ясала алмый?
а) рәвеш, ярдәмлек;
ә) фигыль, сан;
б) исем, сыйфат;
в) ымлык, кисәкчә.
14. Кайсы төркемдә лексик-семантик ысул белән ясалган сүзләр бирелгән?
а) ташчы, ял;
ә) ай, ия;
б) акыллы, сөйкемле;
в) кара, бүлмә.
. Кыскартылма сүзләрне төркемнәргә аерыгыз. (а) беренче хәрефләренең исемнәрен кушу, б) беренче авзларын кушу, в - беренче иҗекләрен кушу юлы белән; г) катнаш ысул белән ясалган кыскартылма сүзләр)
1. КДУ. 2. КамАЗ. 3. Продмаг. 4. АКШ. 5. Колхоз. 6. SMS. 7. НАТО. 8.ТИҮ.

2. Устный опрос

Темы 12, 13, 14
1. "Морфема" һәм "Морф" төшенчәләренең аермалары нидән гыйбарәт?
2. "Сүз" һәм "сүз формасы" төшенчәләрен аңлатып бирегез.
3. "Тамыр" һәм "нигез" төшенчәләренең кайсысы киңрәк?
4. "Тамырлашу" төшенчәсе нәрсәне аңлата?
5. Сүз ясагыч кушымчалар нинди сүз төркемнәре ясыйлар?

6. Сүзбәйләгеч кушымчалар нинди сүз төркемнәренә хас?
7. Форма ясагыч кушымчалар кайсы сүз төркемнәрендә аеруча күп очрый?
8. Форма ясагычлар һәм бәйләгечләр нинди сүз төркемнәренә хас түгел?
9. Нуль морфема нинди сүз төркемнәрендә күзәтелә?
10. Нәрсә ул тамыр?
11. Нәрсә ул кушымча?

3. Реферат

Темы 13, 14, 15, 16

1. Телдә синоним кушымчалар.
2. Телебездә омоним кушымчалар.
3. Татар телендә полифункциональ кушымчалар.
4. Татар телендә полисинтетик кушымчалар.
5. Татар телендә үле кушымчалар.
6. Бүгенге көндә исем ясагыч продуктив кушымчалар.
7. Сүзьясалышы фәнен үстерүгә өлеш керткән галимнәр.
8. Татар телендә исемнәр ясалышы.
9. Татар телендә сыйфатлар ясалышы.
10. Татар телендә рәвешләр ясалышы.
11. Татар телендә фигыльләр ясалышы.
12. Тамыр һәм тамырлашкан сүзләр.
13. Татар телендә аналитик сүзләр.
14. Татар телендә синтетик сүзләр.
15. Татар телендә кыскартылма сүзләр.
16. Татар телендә алынма кушымчалар, аларның кулланылышы.
17. Татар телендә ияртүле бәйләнеш төрләре.
18. Парлы сүзләр арасында мәгънәви бәйләнешләр.
19. Нигезләр кушылу ысулы һәм сүзтезмәнең кушма сүзгә күчү ысуллары, алар арасында охшаш һәм аермалы яклар.
20. Конверсия ысулы белән төрле сүз төркемнәренең ясалышы.

(һәр бирелгән сорауга җавапны мисаллар китереп дәлилләгез)

Зачет

Вопросы к зачету:

1. Сүзьясалышы фәне. Анын өйрәнү предметы һәм бурычлары.
2. Морфема. Аның төрләре. Сүзнең морфологик нигезе һәм ясагыч нигезе.
3. Морфонология. Морфонологик үзгәрешләр. Сүз һәм сүз формалары.
4. Тамыр һәм кушымча. Аларның охшаш һәм аермалы яклары.
5. Татар телендә унификс һәм интерфикслар.
6. Кушымча. Аның мәгънәсе, функция буенча төрләре.
7. Кушма сүзләр арасында бәйләнеш төрләре.
8. Кушма сүзләрнең иркле сүзтезмәләрдән аермалы яклары.
9. Компонентлары тезүле бәйләнештә булган кушма сүзләр ясалышы.
10. Татар телендә сүз ясагыч кушымчалар. Аларның төрләре.
11. Грамматик кушымчалар. Аларның төрләре.
12. Татар телендә нуль морфема. Аның белдерелүе.
13. Татар телендә ясалма сүзләр. Аларның төрләре.
14. Татар телендә ясалма булмаган сүзләр.
15. Кыскартылма сүзләр. Аларның ясалу ысуллары.
16. Сүзьясалыш чылбыры һәм сүзьясалыш оясы.
17. Татар телендә сүз ясалу ысуллары. Грамматик һәм грамматик булмаган ысуллар.
18. Нигезләр кушылу ысулы.
19. Фонетик ысул.
20. Лексик-семантик ысул.
21. Конверсия ысулы.
22. Кушымчалау ысулы.
23. Сүзтезмәнең кушма сүзгә күчү ысулы.
24. Сүзтезмәнең, кушымча алып, кушма сүзгә күчү ысулы.
25. Аналитик сүзләр.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

26. Синтетик сүзләр.
27. Кушымчалау нигезендә исемнәр, фигыльләр ясалышы.
28. Исемнәрнең фонетик ысул белән ясалышы.
29. Кушма исемнәр ясалышы.
30. Конверсия ысулы белән исемнәр ясалышы.
31. Лексик-семантик ысул белән исемнәр ясалышы.
32. Фонетик ысул белән фигыльләр ясалышы.
33. Сыйфатлар һәм рәвешләр ясалышы.

Семестр 5

Текущий контроль

1. Тестирование

Тема 18

Морфология курсыннан тест биремнәре

1 нче вариант

1.Сүзләрне нәрсәгә таянып төркемлиләр?
а) гомумиләштерелгән лексик-грамматик мәгънә;
ә) грамматик категорияләр комплексы;
б) сүзләрнең синтаксик вазифасы;
в) алдагыларның өчесе дә.

2. Грамматик категория
а) грамматик формалар системасы;
ә) грамматик мәгънәләр җыелмасы,
б) грамматик мәгънә һәм грамматик форма бердәмлеге,
в) җаваплар дөрес түгел.

3.Су, каймак, ком, нәфрәт, ихтирам, тимер, агач, тәрәзә мисаллары арасында
а) предметны белдерә торган ике исем;
ә) җыелмалылыкны белдерә торган 3 исем;
б) вакыйга-күренешне белдерә торган 2 исем;
в) әйберне белдерә торган 4 исем бар.

4.Исем ясагыч кушымчалар кайсы төркемдә?
а) -сыл, -сел, -малы,-мәле;
ә) -ла,-лә,-ы,-е;
б) -ганак,-гәнәк, -ымта, -емтә;
в) -а,-ә, -ла,-лә.

5."Идел белән Җаектан,
Сарай белән Болгардан,
Каргалы, Элек буеннан,
Татарның тулы йортыннан
Сина килдем, атаем" - өзегендәге исемнәр
а) урын хәлләре;
ә) аергычлар;
б) тәмамлык һәм эндәш сүзләр;
в) тәмамлыклар булып килгән.

6. Килеш функциясендә килгән сүз формасы кайсы төркемнәрдә?
а) чираттагы утырыш,
ә) бүтәнчә уйлау;
б) йортыбыздагы маллар;
г) эшчән кеше.

7.Җиргә эре бодай бөртекләре чәчелде (Г.Бәширов) җөмләсендәге сыйфат
а) предметның формасын;
ә) күләмен;
б) характер билгесен;
в) урынны белдерә.

8.Көлсу, моңсу, алсу, уйсу мисалларының кайсысын кимлек дәрәҗәсендәге сыйфат дип санап була?
а) беренчесен;
ә) икечесен;
б) өченчесен;
в) дүртенчесен.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

9.Елмайганда тип-тигез тешләре күренеп китә. Аның тешләре тип-тигез җөмләләрендә курсив белән аерып бирелгән сүзләр
а) бер үк җөмлә кисәкләре;
ә) беренчесе - хәл, икечесе - хәбәр;
б) беренчесе - аергыч, икенчесе - хәбәр;
в) беренчесе - тәмамлык, икенчесе - хәбәр.
10.Идрисов фронтка бары тик 1942 елда гына эләгүен әйтеп бирде.Бу җөмләдә сан
а) бүлем саны;
ә) тәртип саны;
б) җыю саны;
в) микъдар саны.
11.Кил- һәм бул- фигыльләренең кайсы юнәлештә лексик мәгънәләре үзгәрә.
а) йөкләтү;
ә) уртаклык;
б) кайтым;
в) төшем.
12.Кайсы җөмләдә хәзерге заман хикәя фигыльнең парадигматик мәгънәсе бирелгән?
а) Сания пөхтә киенә;
ә) Кара әле, әллә нинди бер кош очып бара;
б) Иртәгә апаларга барам;
в) Ирек мактанырга ярата.
13.Кайтым юнәлешендәге фигыль кайсы төркемдә?
а) Кичә укучылар концертка хәзерләнде;
ә) Проект ике көндә хәзерләнде;
б) Икенче срокка сайланды;
в) Йорт бик тиз салынды.
14. Фигыль төркемчәсенең күрсәткече нуль форма булганы кайсысы?
а) теләк фигыль;
ә) инфинитив;
б) исем фигыль;
в) боерык фигыль.
15. Ярдәмче фигыль кайсысында?
ә) дәвам итә;
ә) гөж килү;
б) кабул итү;
в) укып бетерү.
16.Башта, соңыннан, иртәгә, бушка
а) тамыр сүзләр;
ә) конверсияләнеп ясалган рәвешләр;
б) кушымчалау юлы белән ясалган рәвешләр;
в) урын-ара килешендәге исемнәр.
17.Кинәт, вәхшиләрчә сүзләре икесе дә
а) саф рәвешләр;
ә) охшату-чагыштыру рәвешләре;
б) күләм-чама рәвешләре;
в) җаваплар дөрес түгел.
18. Берьюлы ике сүз төркеме билгеләренә ия булган сүз төркемнәре
а) рәвеш, шарт фигыль, алмашлык;
ә) сыйфат фигыль, хәл фигыль, исем фигыль;
б) инфинитив, боерык фигыль, хикәя фигыль;
в) сан, исем, алмашлык.
19.-рак,-рәк кушымчасы ялгана ала торган сүз төркемнәре
а) сыйфат;
ә) сыйфат, рәвеш;
б) сыйфат, рәвеш, хәл фигыль;
в) саналганнарның барысына да һәм кайбер бәйлекләргә, хәбәрлек сүзләргә ялгана.
20. Тонык, ихтимал, бормалы, чимал, кирәк, җирле, күрәләтә мисаллары арасында
а) ике төрле;
ә) өч төрле;

б) дүрт төрле;
г) биш төрле сүз төркеме бар.
21.Сүзбәйләгечләр кайсы төркемдә?
а) аркылы, карамастан, ник дисәң;
ә) иң, әллә, мөгаен;
б) билләһи, түгел, хәтта;
в) шулай да, шуңа күрә.
22.Грамматик категорияләре иң күп булган сүз төркеме.
а) исем;
ә) фигыль;
б) сыйфат;
в) рәвеш.
23.Исемнәрдә күплек сан кушымчаларының ничә варианты бар?
а) 2;
ә) 3;
б) 4;
в) 6.
24. Татар телендә фигыльләрнең ничә үткән заман төре бар?
а) 2;
ә) 3;
б) 4;
в) 5.
25.Татар телендә фигыльләрнең ничә юнәлеше бар?
а) 3;
ә) 4;
б) 5;
в) 6.
26. Аның юлы ерак түгел иде (К.Нәҗми) җөмләсендә рәвеш:
а) хәл булып килә;
б) аергыч булып килә;
б) хәбәр составында килә;
в) җөмлә кисәге түгел.
27. Ясалышы ягыннан саннарның түбәндәге төрләре була:
а) тамыр, кушма, тезмә;
ә) гади, тамыр, кушма, парлы;
б) гади, кушма, тезмә, өлеш;
в) тамыр, кушма, парлы, чама.
28.Дөрес, билгеле, кызганыч, диярсең, бәхәссез, һичшиксез, ихтимал, икән сүзләре:
а) барысы да модаль сүзләр;
ә) модаль сүз дә, мөстәкыйль сүз дә була алалар;
б) беренче дүртесе модаль сүз дә, мөстәкыйль сүз дә була ала;
в) беренче бишесе модаль сүз дә, мөстәкыйль сүз дә була ала.
29. Кайсы төркемгә бер теркәгеч ялгыш кергән?
а) ияртүче теркәгечләр: гүя, ягъни, әгәр;
ә) җыючы теркәгечләр: тагы, бигрәк тә, һәм;
б) каршы куючы теркәгечләр: фәкать, ә, исә.
в) бүлүче теркәгечләр: яки, яисә, әле-әле.
30. Сай коелы бакча, зур ишекле бүлмә, сай фикерле кеше, ачык чырайлы кеше мисалларында сүзтезмәнең, ясагыч кушымча алып, кушма сүзгә күчү ысулы белән
а) бер сыйфат;
ә) ике сыйфат;
б) өч сыйфат;
в) дүрт сыйфат ясалган.
2 часть:
1. Сүзнең мәгънәле кисәкләрен өйрәнә торган бүлек: а) сүз ясалышы; б) мофология; в) сүз төзелеше; г) синтаксис.
2. Яфраклар саргайды җөмләсендәге курсив белән аерып бирелгән сүздә морфемалар чигендә нинди күренеш күзәтелә; а) морфонологик күренеш; б) морфологик күренеш; в) синтаксис күренеш; г) монда бернинди күренеш тә күзәтелми.
3. Теләктәшлек сүзе ничә морфемадан (мәгънәле кисәктән) тора? а) өч; б) дүрт; в) биш; г) алты.

4. Грамматиканың сүзләр, җөмләләр бәйләнешен өйрәнә торган бүлеге а) морфемика; б) морфология; в) сүз ясалышы; г) синтаксис.
5. Грамматиканың яңа сүзләр барлыкка килү ысулларын, юлларын, чарала-рын өйрәнә торган бүлеге бүлеге а) морфемика; б) морфология; в) сүз ясалышы; г) синтаксис.
6. Сүзләрнең мәгънәле кисәкләргә бүленеше кайсы пунктта дөрес бирелгән а) бор-га-ла-т-тыр-ма-ды; б) бор-гала-т-тыр-ма-ды; в) бор-галат-тыр-ма-ды; г) бор-гала-ттыр-ма-ды;
7. Аягында көчкә басып тора. Бу җөмләдә курсив хәрефләр белән аерып бирелгән сүз а) кушымчалау ысулы белән; б) икенче бер сүз төркеме күчү ысулы белән; в) аваз үзгәрешенә нигезләнеп; г) мәгънә үзгәреп, омоним туу исәбенә барлыкка килгән.
8. Атыңа ия чыгар (Ф.Хөсни). Ия - җөмләнең баш кисәге. Икенче җөмләдә курсив хәрефләр белән аерып бирелгән сүз а) кушымчалау ысулы белән; б) икенче бер сүз төркеме күчү ысулы белән; в) аваз үзгәрешенә нигезләнеп; г) мәгънә үзгәреп, омоним туу исәбенә барлыкка килгән.
9. Тугры дус. Туры юл. Курсив хәрефләр белән аерып бирелгән сүз а) кушымчалау ысулы белән; б) икенче бер сүз төркеме күчү ысулы белән; в) аваз үзгәрешенә нигезләнеп; г) мәгънә үзгәреп, омоним туу исәбенә барлыкка килгән.
10. Кайсы формулировка дөрес: Хикәя фигыль а) зат-сан белән төрләнә; б) юнәлеш белән төрләнә; в) барлык-юклык белән төрләнә; г) заман белән төрләнә.
11. Һәркөнне кичләрен аяк, кулларыңны юып ятарга кирәк. Бу җөмләдә курсив белән аерылган сүз а) берлек сан һәм килештәге исем; б) баш килештәге исем; в) тартым белән төрләнмәгән баш килештәге исем; г) грамматик мәгънәләре берлек сан, 2 зат берлектәге тартым формасына туры килгән исем.
12. Кайсы формулировка дөрес? Хикәя фигыль а) зат-сан белән төрләнә; б) юнәлеш белән төрләнә; в) барлык-юклык белән төрләнә; г) заман белән төрләнә.
13. Кайсы фигыль кайтым юнәлеше формасы белән килеп яңа сүз ясый? а) бизәнү; б) киенү; в) үтенү; г) юыну.
14. Кайсы асыл сыйфатны чагыштыру һәм артыклык дәрәҗәләренә куеп карап булмый? а) яшь; б) карт; в) үле; г) өлкән.
15. Пәрәмәч! Син дә мондамыни?! Син булып син эшли алмадың. Әйтем шул! Курсив хәрефләр белән аерып бирелгән сүзләрне нәрсә берләшиерә? а) мөстәкыйль сүз булулары; б) икенчебер сүз төркеменә күчеп ясалулары; в) тамыр сүз булулары; г) боларны берни дә берләштерми.
16. Бу теманы кайта-кайта өйрәнергә туры килә. Атлап кайта-кайта арып беттек. Курсив хәрефләр белән аерып бирелгән сүзләр а) икесе дә - парлы рәвешләр; б) икесе дә - хәл фигыль; в) беренчесе - кабатланып килгән хәл фигыльнең рәвешкә күчкән очрагы; г) ике форма да эшнең үтәлү дәрәҗәсен белдерә.
17. Син күреп белгән теге адәм авылдан киткән. Бу җөмләдәге курсив хәрефләр белән аерып бирелгән фигыльләрнең а) икесендә дә нуль морфема
бар; б) беренчесендә юк, икенчесендә бар; в) беренчесендә бар, икенчесендә юк; г) нуль морфема икесендә дә юк.
18. Раслау җөмлә кайсысы? а) Ел саен авылга кайтмый калмый; б) Монда керергә ярамый; в) Ул бүген килмәде; г) Бүген килергә исәбендә дә юк.
19. Кошлар сайравын мин бик яратам. Кошлар сайрауга мин битараф кала алмыйм. Болар ? а) икесе дә синтетик иярченле кушма җөмләләр; б) икесе дә - җәенке җыйнак җөмлаләр; в) беренчесе - гади, икенчесе синтетик иярченле җөмлә; г) беренчесе - кушма, икенчесе гади җөмлә.
20. Син килүгә мин шатмын. Син килүгә, бу мәсьәләне хәл итәрбез. Син килгәнгә, ул аптырап калды. Бу җөмләләрнең мәгънә төрләре буенча урнашу тәртибе түбәндәгечә: а) вакыт җөмлә, максат җөмлә, шарт җөмлә; б) тәмамлык җөмлә, вакыт җөмлә, сәбәп җөмлә; в) тәмамлык җөмлә, вакыт җөмлә, максат җөмлә; г) тәмамлык җөмлә, күләм җөмлә, сәбәп җөмлә.

2. Устный опрос

Темы 19, 20, 21, 22

1. Морфология фәне. Аның өйрәнү предметы һәм бурычлары.
2. Татар телендә сүзләрне төркемләү принциплары.
3.Татар телендә сүз төркемнәре: мөстәкыйль, ярдәмлек, модаль сүзләр.
4. Сүз төркемнәренең үзара мөнәсәбәте. Сыйфат-рәвеш мөнәсәбәте.
5. Сүз төркемнәре.Аларны өйрәнү дәрәҗәсе.
6. Сүз төркемнәренең өйрәнелү тарихы. Төрле галимнәрнең бу мәсьәләгә карашлары.
7. Мөстәкыйль сүз төркемнәре.
8. Мөстәкыйль сүз төркемнәренә хас үзенчәлекләр. Д.Г. Тумашеваның "Хәзерге әдәби теле морфологиясе" хезмәтендә сүз төркемнәренең бүленеше.
9. Традицион грамматикада мөстәкыйль сүз төркемнәре.
10. Сыйфат. Сыйфатның лексик семантик төркемчәләре.
11. Сыйфатның лексик-грамматик, лексик-семантик төркемчәләре, сыйфат дәрәҗәләре, сыйфатларның ясалышы.
12. Алмашлыкның сөйләмдә әһәмияте нәрсәдә?
13. Алмашлыклар арасында алынма сүзләр бармы? Булса, алар кайсы телдән кабул ителгән?.
14. Алмашлык кайсы сүз төркемен алмыштырып килә?
15. Фигыльнең башлангыч формасына мисаллар китерегз. Структур яктан төрләрен атагыз.
16. Татар телендә эшнең үтәлү дәрәҗәсен нинди юллар белән белдереп була. Мисаллар белән аңлатыгыз.
17. Кайсы фигыльнең төркечәсе исемләшә? Мисаллар китерегез.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

2 часть

1. Фигыль буенча контроль сораулар

1. Фигыльнең башлангыч формаларына мисаллар китерегез. Структур яктан төрләрен санагыз.
2. Фигыльнең семантик группаларын санагыз. Мисаллар китерегез.
3. Фигыльне калган сүз төркемнәреннән аның нинди грамматик категориясенә таянып аерып була?
4. Барлык фигыль төркемчәләренә хас булган грамматик категорияләрне атагыз.
5. Фигыльнең лексик-грамматик категорияләрен искә төшерегез. Юнәлеш нәрсә ул?
6. Юнәлешләр системасын аңлатыгыз.
7. Татар телендә эшнең үтәлү дәрәҗәсен өч төрле юл белән белдереп була? Шуларны мисаллар белән аңлатыгыз.
8. Наклонение нәрсә ул? Татар телендәге наклонениеларны санагыз. Ясалышларын аңлатыгыз.
9. Зат-сан категориясе нәрсә ул? Татар телендә зат-сан кушымчаларының ике морфологик төрен атагыз.
10. Хикәя фигыльнең синтетик һәм аналитик заманнарын искә төшерегез. Заманның парадигматик һәм синтагматик мәгънәләрен ничек аңлыйсыз?
11. Теләк фигыльнең һәм боерык фигыльләрнең нинди формалары бар?
12. Шарт фигыль һәм кире шарт фигыльгә билгеләмә бирегез. Алар кайчан модаль мәгънә белдерергә мөмкиннәр.
13. Үзендә фигыль һәм башка сүз төркеме билгеләрен туплаган фигыль төркемчәләрен атагыз.
14. Төзелеше буенча аналитик булганг аналитик замандагы хикәя фигыльләргә мисаллар китерегез.

2. Рәвеш, ияртемнәр һәм хәбәрлек сүзләр буенча контроль сораулар

1. Рәвешнең ике лексик-грамматик төрен атагыз
2. Билгенең билгесен генә белдерә торган рәвешләргә мисаллар китерегез.
3. Рәвеш, кушымчалау ысулыннан тыш, тагын кайсы ысул белән күп ясалган?
4. Рәвеш һәм сыйфатның үзара мөнәсәбәте, аларны бер-берсеннән аеру юлларын әйтегез.
5. Рәвешләр һәм ияртемнәрнең уртак синтаксик функциясен атагыз.
6. Ияртемнәрнең нинди семантик төрләре бар?
7. Хәбәрлек сүзләрне һәм ияртемнәрне мөстәкыйль сүз төркемнәре дип исәпләүнең нинди нигезләре бар?
8. Хәбәрлек сүзләрнең нинди семантик төрләре бар?

3. Ярдәмлек сүз төркемнәре буенча сораулар

1. Ярдәмлекләрнең мөстәкыйль сүз төркемнәреннән төп аермасы нәрсәдә?
2. Сүзбәйләгечләр һәм модаль сүзләр ярдәмлекләрне бер-берсеннән аера торган билге нидән гыйбарәт?
3. Кайсы ярдәмлек сүз төркеме татар теленең хәзерге торышы өчен ясалма була алмый?
4. Ярдәмлекләр ясалышында иң актив катнаша торган ысул кайсысы?
5. Бәйлекләрнең һәм теркәгечләрнең уртак һәм аермалы якларын атагыз.
6. Бәйлекләрнең, теркәгечләрнең "бәйлек сүзләр" ,"теркәгеч сүзләр"дигән төрләре нинди үзенчәлекләре белән характерлана? Ясалышларын аңлатыгыз.
7. Хәбәрлек һәм модаль сүзләрне чагыштырып, аларның аермаларын күрсәтегез. Ымлыкларның нинди өч төре бар?
8. Кисәкчәләрнең семантик төрләрен санагыз.

3. Реферат

Темы 17, 22, 23

1. Морфология фәне. Аның өйрәнү предметы һәм бурычлары.
2. Татар телендә сүзләрне төркемләү принциплары.
3.Татар телендә сүз төркемнәре: мөстәкыйль, ярдәмлек, модаль сүзләр.
4. Сүз төркемнәренең үзара мөнәсәбәте. Сыйфат-рәвеш мөнәсәбәте.
5. Сүз төркемнәре.Аларны өйрәнү дәрәҗәсе.
6. Сүз төркемнәренең өйрәнелү тарихы. Төрле галимнәрнең бу мәсьәләгә карашлары.
7. Мөстәкыйль сүз төркемнәре.
8. Мөстәкыйль сүз төркемнәренә хас үзенчәлекләр. Д.Г. Тумашеваның "Хәзерге әдәби теле морфологиясе" хезмәтендә сүз төркемнәренең бүленеше.
9. Традицион грамматикада мөстәкыйль сүз төркемнәре.
10. Сыйфат. Сыйфатның лексик семантик төркемчәләре.
11. Сыйфатның лексик-грамматик, лексик-семантик төркемчәләре, сыйфат дәрәҗәләре, сыйфатларның ясалышы.
12. Алмашлыкның сөйләмдә әһәмияте нәрсәдә?
13. Алмашлыклар арасында алынма сүзләр бармы? Булса, алар кайсы телдән кабул ителгән?.
14. Алмашлык кайсы сүз төркемен алмыштырып килә?
15. Фигыльнең башлангыч формасына мисаллар китерегз. Структур яктан төрләрен атагыз.
16. Татар телендә эшнең үтәлү дәрәҗәсен нинди юллар белән белдереп була. Мисаллар белән аңлатыгыз.
17. Кайсы фигыльнең төркечәсе исемләшә? Мисаллар китерегез.

2 часть

1. Татар телендә "бер" компоненты катнашында ясалган сүзләр, фразеологик берәмлекләр
2. Татар телендә соматик атамалар катнашында төзелгән фразеологик берәмлекләр

3.Татар телендә исем + исем компонентларыннан төзелгән кушма сүзләр
4. Татар телендә фразеологик фигыльләрнең семантик үзенчәлекләре
5. Татар телендә саф кушма сүзләрнең лексик-семантик үзенчәлекләре
6. Татар телендә тамыр кабатланып ясалган сүзләр
7. "Бер" компоненты белән ясалган сүзләр
8. Татар телендә тамырдаш фигыльләр.
9. Татар телендә исемләшү күренеше
10. Татар әдәби теле һәм диалектларында парлы сүзләр.
11. Сүз ясалышының өйрәнү объекты буларак терминнар.
12. Татар телендә тормыш-көнкүреш атамалары һәм аларның ясалыш үзенчәлекләре.
13. Татар фигыленең күпмәгънәлелеге.
14. "Идегәй" дастанында фигыль формалары.
15. Татар телендә сүз тамыры кабатланып ясалган сүзләр.
16. Билге белдерүче сүзләрнең исем һәм фигыльләр белән семантик сыешлыгы.
17. Татар телендә сүзьясалыш чылбыры һәм кушма сүзьясагычлар.
18. Тамыр һәм ясалма фигыльләрнең күпмәгънәлелеге (эш, хәрәкәт, хәл-торыш, процесс фигыльләре мисалында)
19. Татар телендә калькалар һәм кушма сүзләр
20. Татар әдәби телендә аналитик сүзләр
21. Саф кушма сүзләрнең структур-семантик үзенчәлекләре
22. Татар телендә сүзбәйләгеч һәм модаль ярдәмлекләр

Зачет

Вопросы к зачету:
1. Исемдә тартым һәм сан категорияләре.
2. Исемдә килеш категориясе.
3. Исемдә хәбәрлек категориясе.
4. Исемнәрнең ясалышы. Аларның җөмләдәге синтаксик вазифалары.
5. Сыйфат. Аның төркемчәләре. Сыйфат дәрәҗәләре.
6. Сыйфатларның исемләшүе.
7. Сыйфатларның ясалу юллары.
8. Рәвеш. Рәвешләрнең мәгънә буенча төркемчәләре.
9. Саннар. Аларның төркемчәләре. Саннарның ясалышы.
10. Алмашлыклар. Аларның төркемчәләре.
11. Затланышлы һәм затланышсыз фигыльләр.
12. Фигыльдә заман категориясе.
13. Фигыльнең барлык-юклык формасы. Зат категориясе.
14. Хикәя фигыльнең заман формалары.
15. Фигыльдә юнәлеш категориясе.
16. Фигыльдә дәрәҗә категориясе.
17. Фигыль наклонениеләре.
18. Затланышсыз фигыль формалары.
19. Сыйфат фигыль.
20. Хәл фигыль. Аның төрләре.
21. Инфинитив һәм исем фигыль.
22. Фигыльнең башлангыч формасы. Кушымчалар нигезендә фигыльләр ясалышы.
23. Мөстәкыйль мәгънәле һәм ярдәмче фигыльләр.
24. Фигыльләрнең ясалышы.
25. Аваз ияртемнәре.
26. Бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр.
27. Теркәгечләр. Аларның төрләре.
28. Кисәкчәләр.Аларның мәгънәләре.
29. Ымлыклар. Аларның структур һәм мәгънәви төрләре.
30. Модаль сүзләр. Аларның кулланылыш үзенчәлекләре.

Семестр 6

Текущий контроль

1. Тестирование

Тема 30

1. Тезмә иярләр ? белән белдерелә.
а) тиңдәш кисәкләр,
б) исем һәм бәйлек,

в) бер генә сүз,
г) фразеологик берәмлек, ирекле сүзтезмә, контекстта таркалмый торган сүзтезмәләр,
д) исем һәм кисәкчә

2. Гади сүзтезмә ? тора.
а) бер мөстәкыйль, бер ярдәмлек сүздән,
б) ике мөстәкыйль сүздән,
в) ике тиңдәш кисәктән,
г) бер мөстәкыйль, ике ярдәмлек сүздән,
д) бер мөстәкыйль, өч ярдәмлек сүздән

3. Кушма хәбәр ? белдерелә.
а) бер сүз белән генә,
б) ике, икедән артык сүз белән,
в) тиңдәш кисәкләр белән,
г) кушма сүзләр белән,
д) парлы сүзләр белән

4. Хәлләрнең аерымлануы өчен, түбәндәге шартларның булуы кирәк:
а) ярымхәбәрлек төшенчәсенә ия булу,
б) ияртүчесеннән ераклашкан булу,
в) аерымлану интонациясе белән әйтелү,
г) алда саналганнарның барысы да булу,
д) ярымхәбәрлек төшенчәсенә ия булу һәм аерымлану интонациясе белән әйтелү.

5. Исемнәргә ияреп килгән теләсә кайсы сүз ? була.
а) тәмамлык,
б) ия,
в) аергыч,
г) урын хәле,
д) сәбәп хәле

6. Татар телендә җөмлә кисәкләренең саны:
а) биш,
б) алты,
в) җиде,
г) сигез,
д) тугыз.

7. Кыек тәмамлык ? формасын алган сүзләр белән бирелә.
а) төшем килеше,
б) билгесез килеш,
в) баш килеш,
г) чыгыш килеш,
д) иялек, юнәлеш, чыгыш килешләре

8. Сүзләр арасында төгәлләүле мөнәсәбәт ? арасында була.
а) аныклагыч белән аныкланмыш,
б) ия белән хәбәр,
в) хәбәр белән хәл кисәкләр,
г) ия белән аергыч,
д) аергыч, тәмамлык, хәл кисәкләр һам аларның ияртүчеләре

9. Урын хәле эш яки хәлнең үтәлү ? белдерә.
а) урынын,
б) вакытын,
в) урынын һәм вакытын,
г) сәбәбен,
д) шартын

10. Аныклаулы мөнәсәбәт вакытында
а) иярүче сүз ияртүчедән һәрвакыт алдан килә,
б) иярүче сүз ияртүчедән соң килә,
в) иярүче сүз ияртүчедән алдан да, соң да килә,
г) иярүче сүз ияртүчедән соң килә алмый,
д) иярүче сүз ияртүчедән ерак урнаша.

11. Шарт хәле эш яки хәлнең ? белдерә.
а) киресе булуын,

б) шартын,
в) максатын,
г) рәвешен,
д) сәбәбен
12. Сүзтезмә ?
а) төшенчәне, күренешне гомумиләштереп атый;
б) тәгәлләп бирә;
в) гомумиләштерә дә, тәгәлли дә;
г) аныклап бирә,
д) яңалык хәбәр итә.
13. Күләм хәле эш яки хәлнең ? белдерә.
а) вакытын,
б) шартын,
в) күләм-дәрәҗәсен,
г) рәвешен,
д) максатын
14. Җөмләгә ?
а) модальлек кенә,
б) хәбәрлек кенә,
в) модальлек һәм хәбәрлек хас;
г) хәбәрлек,
д) модальлек һәм хәбәрлек хас түгел.
15. Сүзләрнең кире тәртибе булганда, ? урнаша.
а) ия хәбәрдән алда,
б) аергыч аерылмыштан алда,
в) тәмамлык, хәлләр ияртүчеләреннән алда,
г) аныклагыч аныкланмышыннан соң,
д) ия хәбәрдән, аергыч аерылмыштан, тәмамлык, хәлләр ияртүчеләреннән соң
16. Җөмләдә хәбәрлек ? бирелә.
а) ия белән хәбәрдә, ия яисә хәбәрдә генә,
б) аныклагычларда,
в) тәмамлыкларда,
г) хәлләрдә,
д) модаль кисәкләрдә
17. Гади ия ? белән белдерелә.
а) сүзләр тезмәсе,
б) сүзтезмә,
в) бер генә сүз,
г) фразеологик берәмлек,
д) контекстта таркалмый торган сүзтезмәләр
18. Ирекле (синтаксик) сүзтезмәләр ?
а) сөйләм процессында кирәк булган да гына ясалалар,
б) телдә әзер көе булалар,
в) кисәкләре арасында мәгънә мөнәсәбәте югалып, бер синтаксик берәмлеккә әйләнгәннәр,
г) кирәк булганда гына ясалалар, әзер килеш тә булалар,
д) бер лексик мәгънә белдерүче сүзләр тезмәсе.
19. Катлаулы сүзтезмә ? тора.
а) ике мөстәкыйль сүздән,
б) ике мөстәкыйль һам бер ярдәмлек сүздән,
в) икедән артык мөстәкыйль сүздән торып, гади сүзтезмәләргә таркалмый, г) тиңдәш кисәкләрдән,
д) ике мөстәкыйль һам өч ярдәмлек сүздән
20. Ияртүче кисәкнең нинди сүз төркеменнән булуына карап, сүзтезмәләрнең ? төрен күрсәтәләр.
а) алты,
б) җиде,
в) сигез,
г) биш,
д) дүрт
21. Синтетик иярчен сәбәп җөмлә баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы ярдәмендә бәйләнә;

б) бәйлек һәм бәйлек сүзләр, юнәлеш килеш кушымчасы, чыгыш килеш кушымчасы, -гач кушымчасы;
в) бәйлек һәм бәйлек сүзләр, юнәлеш килеш кушымчасы, чыгыш килеш кушымчасы, -гач кушымчасы, ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
г) бәйлек һәм бәйлек сүзләр, юнәлеш килеш кушымчасы, чыгыш килеш кушымчасы, -гач кушымчасы, ки һәм чөнки теркәгечләре;
д) бәйлек һәм бәйлек сүзләр, юнәлеш килеш кушымчасы, чыгыш килеш кушымчасы, -гач кушымчасы, димәк сүзе, көттерү паузасы
22. Аналитик иярчен максат җөмләләр баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, өчен бәйлеге, дип бәйлек сүзе;
б) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, өчен бәйлеге;
в) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, дип бәйлек сүзе, өчен бәйлеге, юнәлеш килеш кушымчасы;
г) шуның өчен, моның өчен кебек ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
д) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, юнәлеш килеш кушымчасы
23. Синтетик иярчен шарт җөмлә баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, сорау кисәкчәсе, икән, исә сүзләре, -сын формасы;
б) -са яки ?ганда кушымчалары;
в) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, -са яки ?ганда кушымчалары;
г) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, сорау кисәкчәсе, икән, исә сүзләре, -сын формасы, кушымчалар;
д) сорау кисәкчәсе, кушымчалар, ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр
24. Аналитик иярчен кире җөмләләр баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
б) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, -са/-сә + да/дә;
в) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, -п/-ып/ -еп + та/тә;
г) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, -гач/гәч/кач/кәч + та/тә;
д) карамастан бәйлек сүзе, -у белән, - сын/- сен; -са/-сә + да/дә; -п/-ып/ -еп + та/тә; -гач/гәч/кач/кәч + та/тә
25. Күп иярченле катлаулы кушма җөмләдә, ким дигәндә, ? иярчен җөмлә була.
а) өч,
б) дүрт,
в) биш,
г) алты,
д) ике
26. Аналитик иярчен сәбәп җөмләләр баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр;
б) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы, юнәлеш килеш кушымчасы;
в) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы, чыгыш килеш кушымчасы;
г) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы, -гач кушымчасы;
д) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, ки һәм чөнки теркәгечләре, димәк сүзе, көттерү паузасы
27. Синтетик иярчен максат җөмлә баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) шуның өчен, моның өчен кебек ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
б) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, дип бәйлек сүзе;
в) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, өчен бәйлеге;
г) дип бәйлек сүзе, өчен бәйлеге, юнәлеш килеш кушымчасы;
д) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, дип бәйлек сүзе, өчен бәйлеге, юнәлеш килеш кушымчасы
28. Аналитик иярчен шарт җөмләләр баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, -са яки ?ганда кушымчалары;
б) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, сорау кисәкчәсе, икән, исә сүзләре, -сын формасы;
в) сорау кисәкчәсе, кушымчалар;
г) икән, исә сүзләре, -са яки ?ганда кушымчалары;
д) ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр, сорау кисәкчәсе, икән, исә сүзләре, -сын формасы, кушымчалар
29. Синтетик иярчен кире җөмлә баш җөмләгә ? ярдәмендә бәйләнә.
а) карамастан бәйлек сүзе, -у белән, - сын/- сен; -са/-сә + да/дә; -п/-ып/ -еп + та/тә; -гач/гәч/кач/кәч + та/тә;
б) карамастан бәйлек сүзе, -у белән, - сын/- сен; ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр; в) -са/-сә + да/дә; ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
г) -п/-ып/ -еп + та/тә; ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр;
д) -гач/гәч/кач/кәч + та/тә, ялгызак мөнәсәбәтле сүзләр
30. Катлаулы кушма җөмләләр ? булалар.
а) күп тезмәле, иярченле, катнаш;

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

б) тезмә, күп тезмәле, күп иярченле, катнаш;
в) күп тезмәле, күп иярченле, тезмә, иярченле;
г) күп тезмәле, күп иярченле, катнаш;
д) күп тезмәле, иярченле, катнаш, күп иярченле

2. Устный опрос

Темы 27, 28, 29

1. Мөстәкыйль булмаган җөмләләр арасындагы бәйләнешне өйрәнү һәм кушма җөмлә.
2. Кушма җөмләләрне өйрәнү тарихы.
3. Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары.
4. Кушма җөмләләрне компонентлар саныннан чыгып төркемләү.
5. Кушма җөмләләрне бәйләнеш төреннән, төзелешеннән чыгып төркемләү.
6. Кушма җөмләләрне мәгънәләреннән (функцияләреннән чыгып) төркемләү.
7. Җөмләләр арасында структур һәм мәгънәви бәйләнеш.
8. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре.
9.Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар.
10. Ияртүче бәйләнешне белдерүче чаралар: кушымчалар, бәйлек сүзләр, фигыль формасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә торып иярү; мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү һәм аныклау интонациясе.
11.Бәйләүче чараларның һәркайсына хас төп үзенчәлекләр.
12. Тезмә кушма җөмлә
13. Тезмә кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү.
14. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда интонациянең роле.
15.Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда катнаша торган теркәгечләр.
16.Тезмә кушма җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре.
17. Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.
18. Татар телендә максат җөмлә үзенчәлекләре.
19. Татар телендә шарт җөмлә үзенчәлекләре.
20. Татар телендә кире җөмлә үзенчәлекләре.

3. Реферат

Темы 25, 26, 28

1. Чит сөйләмне традицион өйрәнү.
2.Чит сөйләм турында төшенчә.
3.Чит сөйләм төрләре.
4. Туры сөйләмнең төп үзенчәлекләре.
5. Диалог һәм аның үзенчәлекләре
6. Цитата һәм аның үзенчәлекләре.
7.Туры сөйләмнең автор сөйләменә бәйләнеше.
8. Туры сөйләмнең автор контекстында урыны.
9. Туры сөйләм һәм автор сүзләре арасында синтаксик мөнәсәбәт.
10. Кыек сөйләмнең төп үзенчәлекләре.
11. Кыек сөйләмнең төрләре: аналитик, модаль һәм синтетик кыек сөйләмнәр.
12.Уртак сөйләм һәм текст.
13.Уртак сөйләмнең матур әдәбиятта тоткан урыны.

Экзамен

Вопросы к экзамену:

1. Синтаксис һәм аның төп өйрәнү объекты. Җөмләнең төп үзенчәлекләре.
2. Интонация һәм аның сөйләмдәге роле, аның компонентлары.
3. Сүзләр арасында ияртүле бәйләнеш һәм аны белдерүче чаралар.
4. Сүзләр арасында тезүле бәйләнеш һәм аны белдерүче чаралар.
5. Сүзтезмә һәм аның төрләре.
6. Фигыль сүзтезмәләр һәм аларның төп үзенчәлекләре.
7. Исем сүзтезмәләр һәм аларның төп үзенчәлекләре.
8. Сыйфат сүзтезмәләр һәм аларның төп үзенчәлекләре.
9. Җөмләнең кисәкләргә традицион бүленеше һәм аның сүзләр бәйләнешен өйрәнүдә тоткан әһәмияте.
10. Ия һәм аның төп билгеләре.
11. Хәбәр һәм аның белдерелүе. Исем хәбәрнең үзенчәлекләре.
12. Фигыль хәбәрләр һәм аның үзенчәлекләре.
13. Ия һәм хәбәрнең үзара бәйләнеше һәм аны белдерүче чаралар.
14. Аергыч һәм аның җөмләдәге урыны, аларның бирелеше һәм ияртүче кисәккә бәйләнү юллары.
15. Тәмамлык һәм аның үзенчәлекләре, төрләре.
16. Вакыт һәм урын хәлләре, аларның бирелеше һәм ияртүче кисәккә бәйләнү юллары.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

17. Рәвеш һәм күләм хәлләре.
18. Сәбәп һәм максат хәлләре.
19. Шарт һәм кире хәл үзенчәлекләре.
20. Аныклагычлар һәм аларның төп үзенчәлекләре.
21. Җөмләнең модаль кисәкләре.
22. Җөмләнең тиңдәш кисәкләре.
23. Аерымланган иярчен кисәкләр.
24. Җөмләнең аерымланган кисәкләре янында тыныш билгеләре.
25. Актуаль кисәкләр һәм аларның белдерелү юллары.
26. Җөмләдә сүз тәртибенең роле һәм төрле стильләрдә аны белдерүче факторлар.
27. Гади сөйләмдә сүз тәртибен билгеләүче факторлар. Җөмлә кисәкләренең урыны.
28. Бер составлы фигыль җөмләләр.
29. Атау һәм сүз җөмлә үзенчәлекләре.
30. Тулы һәм ким җөмлә үзенчәлекләре,
31. Әйтү максаты буенча җөмлә төрләре.
32. Өстәлмәләр.
33. Кушма җөмләләр турында гомуми мәгълүмат. Кушма җөмләләрне төркемләү мәсьәләсе.
34. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше.
35. Җөмләләр арасында тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар.
36. Җөмләләр арасында ияртүле бәйләнешне белдерүче чаралар.
37. Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре.
38. Иярченле кушма җөмлә үзенчәлекләре.
39. Иярчен ия җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
40. Иярчен хәбәр җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
41. Иярчен тәмамлык җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
42. Иярчен вакыт җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юлла?ры.
43. Иярчен аергыч җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
44. Иярчен рәвеш, иярчен күләм җөмлә үзенчәлекләре һәм аның баш җөмләгә бәйләнү юллары.
45. Иярчен сәбәп һәм иярчен максат җөмлә үзенчәлекләре.
46. Иярчен шарт һәм иярчен кире җөмлә үзенчәлекләре.
47. Иярчен аныклагыч җөмлә үзенчәлекләре.
48. Кереш җөмлә үзенчәлекләре һәм аларның төрләре.
49. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.
50. Катлаулы кушма җөмлә төрләре. Катлаулы җөмләләрдә тыныш билгеләре.
51. Туры сөйләм янында тыныш билгеләре.
52.Туры сөйләм һәм аның төп үзенчәлекләре.
53. Кыек сөйләмнең төрләре һәм төп үзенчәлекләре.
54. Уртак сөйләмнең төп үзенчәлекләре.
55. Текстның үзенчәлекле бер төре буларак тезем.

6.4 Методические материалы, определяющие процедуры оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций

В КФУ действует балльно-рейтинговая система оценки знаний обучающихся. Суммарно по дисциплине (модулю) можно получить максимум 100 баллов за семестр, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов.

Для зачёта:

56 баллов и более - "зачтено".

55 баллов и менее - "не зачтено".

Для экзамена:

86 баллов и более - "отлично".

71-85 баллов - "хорошо".

56-70 баллов - "удовлетворительно".

55 баллов и менее - "неудовлетворительно".

Форма контроля	Процедура оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций	Этап	Количество баллов
Семестр 2			
Текущий контроль			

Форма контроля	Процедура оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций	Этап	Количество баллов
Устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.	1	10
Письменная работа	Обучающиеся получают задание по освещению определённых теоретических вопросов или решению задач. Работа выполняется письменно и сдаётся преподавателю. Оцениваются владение материалом по теме работы, аналитические способности, владение методами, умения и навыки, необходимые для выполнения заданий.	2	20
Тестирование	Тестирование проходит в письменной форме или с использованием компьютерных средств. Обучающийся получает определённое количество тестовых заданий. На выполнение выделяется фиксированное время в зависимости от количества заданий. Оценка выставляется в зависимости от процента правильно выполненных заданий.	3	20
Экзамен	Экзамен нацелен на комплексную проверку освоения дисциплины. Экзамен проводится в устной или письменной форме по билетам, в которых содержатся вопросы (задания) по всем темам курса. Обучающемуся даётся время на подготовку. Оценивается владение материалом, его системное освоение, способность применять нужные знания, навыки и умения при анализе проблемных ситуаций и решении практических заданий.		50
Семестр 3			
Текущий контроль			
Устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.	1	15
Реферат	Обучающиеся самостоятельно пишут работу на заданную тему и сдают преподавателю в письменном виде. В работе производится обзор материала в определённой тематической области либо предлагается собственное решение определённой теоретической или практической проблемы. Оцениваются проработка источников, изложение материала, формулировка выводов, соблюдение требований к структуре и оформлению работы, своевременность выполнения. В случае публичной защиты реферата оцениваются также ораторские способности.	2	15
Письменная работа	Обучающиеся получают задание по освещению определённых теоретических вопросов или решению задач. Работа выполняется письменно и сдаётся преподавателю. Оцениваются владение материалом по теме работы, аналитические способности, владение методами, умения и навыки, необходимые для выполнения заданий.	3	20
Экзамен	Экзамен нацелен на комплексную проверку освоения дисциплины. Экзамен проводится в устной или письменной форме по билетам, в которых содержатся вопросы (задания) по всем темам курса. Обучающемуся даётся время на подготовку. Оценивается владение материалом, его системное освоение, способность применять нужные знания, навыки и умения при анализе проблемных ситуаций и решении практических заданий.		50
Семестр 4			
Текущий контроль			
Тестирование	Тестирование проходит в письменной форме или с использованием компьютерных средств. Обучающийся получает определённое количество тестовых заданий. На выполнение выделяется фиксированное время в зависимости от количества заданий. Оценка выставляется в зависимости от процента правильно выполненных заданий.	1	15
Устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.	2	20

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	Процедура оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций	Этап	Количество баллов
Реферат	Обучающиеся самостоятельно пишут работу на заданную тему и сдают преподавателю в письменном виде. В работе производится обзор материала в определённой тематической области либо предлагается собственное решение определённой теоретической или практической проблемы. Оцениваются проработка источников, изложение материала, формулировка выводов, соблюдение требований к структуре и оформлению работы, своевременность выполнения. В случае публичной защиты реферата оцениваются также ораторские способности.	3	15
Зачет	Зачёт нацелен на комплексную проверку освоения дисциплины. Обучающийся получает вопрос (вопросы) либо задание (задания) и время на подготовку. Зачёт проводится в устной, письменной или компьютерной форме. Оценивается владение материалом, его системное освоение, способность применять нужные знания, навыки и умения при анализе проблемных ситуаций и решении практических заданий.		50
Семестр 5			
Текущий контроль			
Тестирование	Тестирование проходит в письменной форме или с использованием компьютерных средств. Обучающийся получает определённое количество тестовых заданий. На выполнение выделяется фиксированное время в зависимости от количества заданий. Оценка выставляется в зависимости от процента правильно выполненных заданий.	1	15
Устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.	2	20
Реферат	Обучающиеся самостоятельно пишут работу на заданную тему и сдают преподавателю в письменном виде. В работе производится обзор материала в определённой тематической области либо предлагается собственное решение определённой теоретической или практической проблемы. Оцениваются проработка источников, изложение материала, формулировка выводов, соблюдение требований к структуре и оформлению работы, своевременность выполнения. В случае публичной защиты реферата оцениваются также ораторские способности.	3	15
Зачет	Зачёт нацелен на комплексную проверку освоения дисциплины. Обучающийся получает вопрос (вопросы) либо задание (задания) и время на подготовку. Зачёт проводится в устной, письменной или компьютерной форме. Оценивается владение материалом, его системное освоение, способность применять нужные знания, навыки и умения при анализе проблемных ситуаций и решении практических заданий.		50
Семестр 6			
Текущий контроль			
Тестирование	Тестирование проходит в письменной форме или с использованием компьютерных средств. Обучающийся получает определённое количество тестовых заданий. На выполнение выделяется фиксированное время в зависимости от количества заданий. Оценка выставляется в зависимости от процента правильно выполненных заданий.	1	15
Устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.	2	20
Реферат	Обучающиеся самостоятельно пишут работу на заданную тему и сдают преподавателю в письменном виде. В работе производится обзор материала в определённой тематической области либо предлагается собственное решение определённой теоретической или практической проблемы. Оцениваются проработка источников, изложение материала, формулировка выводов, соблюдение требований к структуре и оформлению работы, своевременность выполнения. В случае публичной защиты реферата оцениваются также ораторские способности.	3	15

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Форма контроля	Процедура оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций	Этап	Количество баллов
Экзамен	Экзамен нацелен на комплексную проверку освоения дисциплины. Экзамен проводится в устной или письменной форме по билетам, в которых содержатся вопросы (задания) по всем темам курса. Обучающемуся даётся время на подготовку. Оценивается владение материалом, его системное освоение, способность применять нужные знания, навыки и умения при анализе проблемных ситуаций и решении практических заданий.		50

7. Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

7.1 Основная литература:

1. Абдуллина Р.С. Хәзерге татар теленең орфографиясе һәм орфоэпиясе : Югары һәм урта махсус уку йортлары студентлары өчен уку әсбабы. - Казан: Мәгариф, 2009. - 239 б. - 145-00;90-74. [31 экз.]

2.Максимов, Н.В. Татар теленнән тестлар : Уку-укыту ярдәмлеге. - Казан: Мәгариф, 2008. - 207б. - 45-00. [5 экз.]

3.Мөхиярова Р.Х.XX гасыр ахыры - XXI гасыр башы татар әдәби теле лексикасы. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2009. - 183 б. [19 экз.]

4.Фаттахова Р.Ф.Практический татарский язык: методическое пособие для изучающих татарский язык. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2008. - 167 с. - 95-00. [54 экз.]

5.Фаттахова Р.Ф.Практический татарский язык=Гамәли татар теле : методическое пособие для изучающих татарский язык=татар телен өйрәнүчеләр өчен методик кулланма. - 2-е изд.,испр. и доп. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2012. - 176с. - 90-84. [20 экз.]

6.Харисова Ч.М. Татарский язык: справочник. - Казань: Магариф, 2009. - 199 с. - 227-40. [15 экз.]

7. Ганиев Ф.Ә. Хәзерге татар әдәби телендә сүзьясалышы. - 3 нче басма. - Казан : Мәгариф, 2009. - 271б. - 410-00.

- 15 экз.

8.Галләмов Ф.Г. Татар синтаксисыннан очерклар / Ф.Г.Галләмов. - Алабуга : АДПУ нәшр., 2009. - 228б. - 155-00. - 25 экз.

9. Галлямов Ф.Г. Сочинительные конструкции в татарском языке / Ф.Г.Галлямов. - Елабуга : Изд-во ЕГПУ, 2009. - 176с. - 130-00. - 27 экз.

10. Галләмов Ф.Г. Татар телендә кабатлаулар / Ф.Г.Галләмов. - Алабуга : АДПУ нәшр., 2009. - 104б. - 65-00. - 25 экз.

11. Сибгаева Ф.Р. Татар теле (гомуми мәгълүмат, күнегүләр, контроль тестлар). Югары уку йортлары ӂчен укыту кулланмасы. - Казан: Вестфалика, 2011. - 44 б. - URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/20306/10_179_001068.pdf

7.2. Дополнительная литература:

1. Сафиуллина Ф.С. Хәзерге татар әдәби теле : Югары һәм урта уку йортлары өчен д-лек. - Казан : Мәгариф, 2002. - 407б. - 60с. - 100 экз.

2. Сафиуллина Ф.С. Тел гыйлеменә кереш. : Югары уку йортларының филология факультеты студентлары өчен дәреслек.(Төзәтелгән,тулыландырылган икенче басма). - Казан : ТаРИХ, 2001. - 382б. - 55-00. -150 экз.

3. Николина Н.А. Филологический анализ текста : Учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений. - М. : Академия, 2008. - 272с. - (Высш.образование). - 330-00.

- 10 экз.

4. Ганиев Ф.Ә. Хәзерге татар әдәби телендә сүзьясалышы.- 2 нче басма. - Казан : Мәгариф, 2006. - 271б. - 116-78.

- 30 экз.

5. Хисамова Ф.М. Татар теле морфологиясе : Югары уку йортлары өчен д-лек. - Казан : Мәгариф, 2006. - 335б. - 95-00.

- 45 экз.

6. Сәлим Х. Хәзерге татар әдәби теле : Фонетика һәм лексикология. - Алабуга: АДПИ, 2002. - 58б. - 20с. - 50 экз.

7. Хәкимҗанов Ф.Татар әдәби теле: Фонетика: Югары уку йортлары өчен дәреслек. - Казан: ТДГИ, 2001. - 108б. - 35-00. [10 экз.]

8. Хадиева Г. К Татар теле фонетикасы: лекцияләрнең конспекты.- Казань, 2014. - 71 с. - URI:https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/21847/10_163_A5kl-000763.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

Сафиуллина Ф.С. Татар теленең лексикологиясе - http://old.kpfu.ru/

Татарский язык - http://efremova.slovaronline.com

Татарча сүзлекләр - https://tt.wikipedia.org/

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Вид работ	Методические рекомендации
лекции	Лекция является главным звеном дидактического цикла обучения. Ее цель - формирование ориентировочной основы для последующего усвоения студентами учебного материала. На лекциях студентам необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором.
практические занятия	Для подготовки к практическим занятиям необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе; необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др.
самостоятельная работа	Самостоятельная работа студентов по курсу направлена на закрепление и углубление знаний, полученных на лекционных и семинарских занятиях, а также на развитие у студентов творческих навыков, инициативы, умения организовывать свое время. При выполнении плана самостоятельной работы студенту необходимо не только прочитать теоретический материал в учебниках и учебных пособиях, указанных в библиографических списках, но и планомерно развивать оперативную память, совершенствовать умения работать со справочными материалами, включая электронные источники.
устный опрос	Устный опрос проводится на практических занятиях. Обучающиеся выступают с докладами, сообщениями, дополнениями, участвуют в дискуссии, отвечают на вопросы преподавателя. Оценивается уровень домашней подготовки по теме, способность системно и логично излагать материал, анализировать, формулировать собственную позицию, отвечать на дополнительные вопросы.
письменная работа	Письменная работа студентов по курсу направлена на закрепление и углубление знаний, полученных на лекционных и семинарских занятиях, а также на развитие у студентов творческих навыков, инициативы, умения организовывать свое время. При выполнении работы студенту необходимо не только прочитать теоретический материал в учебниках и учебных пособиях, указанных в библиографических списках, но и планомерно развивать оперативную память, совершенствовать умения работать со справочными материалами, включая электронные источники.
тестирование	Тестирование проходит в письменной форме или с использованием компьютерных средств. Обучающийся получает определённое количество тестовых заданий. На выполнение выделяется фиксированное время в зависимости от количества заданий. Оценка выставляется в зависимости от процента правильно выполненных заданий.
экзамен	Подготовка к экзамену должна осуществляться на основе лекционного материала, материала практических занятий с обязательным обращением к основным учебникам по курсу. Необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе. На лекциях необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором, необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др.
реферат	Обучающиеся самостоятельно пишут работу на заданную тему и сдают преподавателю в письменном виде. В работе производится обзор материала в определённой тематической области либо предлагается собственное решение определённой теоретической или практической проблемы. Оцениваются проработка источников, изложение материала, формулировка выводов, соблюдение требований к структуре и оформлению работы, своевременность выполнения. В случае публичной защиты реферата оцениваются также ораторские способности.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Вид работ	Методические рекомендации
зачет	При подготовке к зачету необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе. На лекциях необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором.При подготовке к практическим занятиям необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др. Подготовка к зачету должна осуществляться на основе лекционного материала, материала практических занятий с обязательным обращением к основным учебникам по курсу.

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

Освоение дисциплины "Родной язык" предполагает использование следующего программного обеспечения и информационно-справочных систем:

Операционная система Microsoft Windows Professional 7 Russian

Пакет офисного программного обеспечения Microsoft Office 2010 Professional Plus Russian

Браузер Mozilla Firefox

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, учебно-методические комплексы, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования (ФГОС ВО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань" , доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента", доступ к которой предоставлен обучающимся. Многопрофильный образовательный ресурс "Консультант студента" является электронной библиотечной системой (ЭБС), предоставляющей доступ через сеть Интернет к учебной литературе и дополнительным материалам, приобретенным на основании прямых договоров с правообладателями. Полностью соответствует требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования к комплектованию библиотек, в том числе электронных, в части формирования фондов основной и дополнительной литературы.

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Освоение дисциплины "Родной язык" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

12. Средства адаптации преподавания дисциплины к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

При необходимости в образовательном процессе применяются следующие методы и технологии, облегчающие восприятие информации обучающимися инвалидами и лицами с ограниченными возможностями здоровья:

- создание текстовой версии любого нетекстового контента для его возможного преобразования в альтернативные формы, удобные для различных пользователей;

- создание контента, который можно представить в различных видах без потери данных или структуры, предусмотреть возможность масштабирования текста и изображений без потери качества, предусмотреть доступность управления контентом с клавиатуры;

- создание возможностей для обучающихся воспринимать одну и ту же информацию из разных источников - например, так, чтобы лица с нарушениями слуха получали информацию визуально, с нарушениями зрения - аудиально;

- применение программных средств, обеспечивающих возможность освоения навыков и умений, формируемых дисциплиной, за счёт альтернативных способов, в том числе виртуальных лабораторий и симуляционных технологий;

- применение дистанционных образовательных технологий для передачи информации, организации различных форм интерактивной контактной работы обучающегося с преподавателем, в том числе вебинаров, которые могут быть использованы для проведения виртуальных лекций с возможностью взаимодействия всех участников дистанционного обучения, проведения семинаров, выступления с докладами и защиты выполненных работ, проведения тренингов, организации коллективной работы;

- применение дистанционных образовательных технологий для организации форм текущего и промежуточного контроля;

- увеличение продолжительности сдачи обучающимся инвалидом или лицом с ограниченными возможностями здоровья форм промежуточной аттестации по отношению к установленной продолжительности их сдачи:

- продолжительности сдачи зачёта или экзамена, проводимого в письменной форме, - не более чем на 90 минут;

- продолжительности подготовки обучающегося к ответу на зачёте или экзамене, проводимом в устной форме, - не более чем на 20 минут;

- продолжительности выступления обучающегося при защите курсовой работы - не более чем на 15 минут.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной язык и литература, иностранный язык .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ